

Z A K O N
O KULTURNIM DOBRIMA
(s objašnjenjima)

I glava

OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se sistem zaštite i korišćenja kulturnih dobara i utvrđuju uslovi za obavljanje delatnosti zaštite kulturnih dobara.

Član 2.

Kulturna dobra su stvari i tvorevine materijalne i duhovne kulture od opšteg interesa koje uživaju posebnu zaštitu utvrđenu ovim zakonom.

Kulturna dobra, u zavisnosti od fizičkih, umetničkih, kulturnih i istorijskih svojstava, jesu: spomenici kulture, prostorne kulturno-istorijske celine, arheološka nalazišta i znamenita mesta - nepokretna kulturna dobra; umetničko-istorijska dela, arhivska grada, filmska grada i stara i retka knjiga - pokretna kulturna dobra.

Kulturna dobra, u zavisnosti od svog značaja, razvrstavaju se u kategorije: kulturna dobra, kulturna dobra od velikog značaja i kulturna dobra od izuzetnog značaja.

Član 3.

Kulturna dobra se utvrđuju u skladu s odredbama ovog zakona.

Kulturnim dobrom može se utvrditi i zbirku ili fond pokretnih kulturnih dobara, ako predstavljaju celinu.

Zaštićena okolina nepokretnog kulturnog dobra uživa zaštitu kao i kulturno dobro.

Član 4.

Stvari i tvorevine za koje se prepostavlja da imaju svojstva od posebnog značaja za kulturu, umetnost i istoriju, uživaju zaštitu u skladu s odredbama ovog zakona (u daljem tekstu: dobra koja uživaju prethodnu zaštitu).

Pojam stvari i pojam tvorevina koji se koriste u definisanju kulturnog dobra, odnosno dobra koje uživa prethodnu zaštitu, treba shvatiti u najširem značenju tih imenica. Posebno se to odnosi na imenicu "tvorevine" kojom treba da se iskaže i obuhvati svako dostignuće proisteklo iz spoja čovekove imaginacije, njegovog rada i zatečenih ili stvorenih materijala. Ako stvari možemo uočavati gledanjem, za tvorevine nam, u pravilu, treba i sposobnost "čitanja" bilo da se radi o znaku, pismu, slici ili višedimenzionalnom izrazu.

Kad se stvarima ili tvorevinama doda, ili bolje reći kad one imaju i svojstva "od opšteg interesa", dobijamo dobro odredene kulture ili kako je to već i pre donošenja ovog zakona bilo uobičajeno reći - kulturno dobro.

Ovim zakonom uvedena je i prethodna zaštita stvari i tvorevina za koje se prepostavlja da imaju svojstva od posebnog značaja za kulturu, umetnost i istoriju. Te stvari ili tvorevine utvrđuje ovaj zakon i propisuje mere zaštite (videti čl. 7. i 27). Kako je postupak donošenja zakona često složen i dug, a potreba obuhvatanja i drugih stvari merama prethodne zaštite hitna, to je dato ovlašćenje Vladi Republike Srbije da utvrdi i druge nepokretne i pokretne stvari koje uživaju prethodnu zaštitu (član 27. stav 2).

Član 5.

Kulturno dobro od izuzetnog značaja jeste ono kulturno dobro koje ima jednu od sledećih karakteristika:

1.1.poseban značaj za društveni, istorijski i kulturni razvoj naroda u nacionalnoj istoriji, odnosno za razvoj njegovog prirodnog okruženja;

2.2.svedoči o presudnim istorijskim dogadjajima i ličnostima i njihovom delovanju u nacionalnoj istoriji;

3.3. predstavlja jedinstvene (raritetne) primerke stvaralaštva svog vremena ili jedinstvene primerke iz istorije prirode;

4.4. veliki uticaj na razvoj društva, kulture, tehnike i nauke;

5. izuzetnu umetničku ili estetsku vrednost.

Kulturno dobro od velikog značaja jeste ono kulturno dobro koje ima jednu od sledećih karakteristika:

- 1.1. značajno je za određeno područje ili razdoblje;**
- 2.2. svedoči o društvenim ili prirodnim pojavama, odnosno uslovima društveno-ekonomskog i kulturno-istorijskog razvoja u određenim razdobljima;**
- 3.3. svedoči o značajnim dogadjajima i istaknutim ličnostima iz nacionalne istorije.**

Ostaci kultura velikog broja civilizacija sačuvani su u značajnom broju do današnjih dana. Razvoj tehnologija doprineo je naglom povećanju broja stvari i tvorevinu koji imaju svojstva od značaja za kulturu i istoriju i prema svim tim stvarima i tvorevinama nije moguće obezbediti jednak tretman mera zaštite i uslova čuvanja, pa je utvrđena kategorizacija kulturnih dobara. Prema odredbi člana 2. stav 3. ovog zakona, u zavisnosti od svog značaja, kulturna dobra se razvrstavaju u tri kategorije i to: kulturna dobra, kulturna dobra od velikog značaja i kulturna dobra od izuzetnog značaja.

Utvrđivanje kategorije kulturnih dobara jeste stručni posao ustanova zaštite, po dovršenom postupku utvrđivanja kulturnog dobra.

Znači, postupak utvrđivanja kulturnog dobra treba odvojiti od postupka utvrđivanja kategorije kulturnog dobra.

Posebne mere zaštite kulturnih dobara od velikog i od izuzetnog značaja utvrđene su ovim zakonom (videti član 89. stav 1, član 103. i član 108. stav 2).

Član 6.

Kulturna dobra upisuju se u registar kulturnih dobara prema vrstama.

Registri kulturnih dobara su javni.

Član 7.

Kulturno dobro i dobro koje uživa prethodnu zaštitu ne sme se oštetiti, uništiti, niti se bez saglasnosti, u skladu s odredbama ovog zakona, može menjati njegov izgled, svojstvo ili namenu.

Član 8.

Zaštita i korišćenje kulturnih dobara ostvaruju se obavljanjem delatnosti zaštite kulturnih dobara, upravnopravnim merama koje se utvrde na osnovu ovog zakona.

Zaštita nepokretnih kulturnih dobara i njihove zaštićene okoline, odnosno dobara koja uživaju prethodnu zaštitu obezbeđuje se i na osnovu propisa o planiranju i uređenju prostora, izgradnji objekata i zaštiti životne sredine.

Kulturna dobra štite se i koriste u skladu s merama propisanim zakonom, upravno-pravnim merama, drugim merama koje se utvrde na osnovu zakona i obavljanjem delatnosti ustanova zaštite.

Kad su u pitanju nepokretna kulturna dobra i njihova zaštićena okolina, odnosno dobra koja uživaju prethodnu zaštitu, njihova zaštita obezbeđuje se i propisima o planiranju i uređenju prostora i izgradnji objekata. Videti: Zakon o planiranju i uređenju prostora i naselja ("Službeni glasnik SRS", broj 44/89), Zakon o izgradnji objekata ("Službeni glasnik RS", br. 44/95, 24/96), Zakon o nacionalnim parkovima ("Službeni glasnik RS", br. 39/93, 44/93, 53/93, 67/93 i 48/94).

Prema odredbama člana 7. Zakona o planiranju i uređenju prostora i naselja utvrđeno je da se uređenjem i izgradnjom naselja naročito čuvaju i razvijaju osobenosti, posebna obeležja i izgled (ambijent) po kojima se naselje odlikuje i razlikuje od ostalih naselja, shodno prirodnim, istorijskim i drugim obeležjima svog okruženja.

Uvažavajući ispravnost ovakvog stava, ambijent (i ambijentalna celina) nisu ni vrsta kulturnih dobara niti svojstvo bilo koje vrste nepokretnog kulturnog dobra. No, oni mogu biti predmet zaštite po propisima koji se odnose na materiju u koju po svojoj prirodi i svojstvima spadaju.

Član 9.

Sredstva za ostvarivanje zaštite i korišćenja kulturnih dobara obezbeđuju se u budžetu, u skladu sa zakonom.

Prema odredbi člana 69. Ustava Republike Srbije, budžet imaju Republika Srbija, jedinice teritorijalne autonomije, grad Beograd i jedinice lokalne samouprave (opštine). Prema propisima koji su na snazi, sredstva za zaštitu kulturnih dobara obezbeđuju se u skladu sa Zakonom o delatnostima od opštег interesa u oblasti kulture ("Službeni glasnik RS", broj 49/92, čl. 2, 3. i član 10).

"Član 2. Opšti interes u oblasti kulture u smislu ovog zakona jeste:

1) zaštita, korišćenje i prezentacija kulturnih dobara upisanih u Listu svetske kulturne baštine i kulturnih dobara od izuzetnog i od velikog značaja;

2) rad, održavanje i ostvarivanje programa Narodne biblioteke Srbije, Arhiva Srbije, Narodnog muzeja u Beogradu, Istorijskog muzeja Srbije, Etnografskog muzeja, Muzeja savremene umetnosti, Muzeja primenjene umetnosti, Prirodnojčakog muzeja, Muzeja u Prištini, Vojvodanskog muzeja u Novom Sadu, Muzeja genocida, Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Jugoslovenske kinoteke, Arhiva Vojvodine, Arhiva Kosova;

6) zaštita i korišćenje dela programa kulturnih dobara i bibliotečkog materijala patrijaršijske biblioteke i muzeja u Beogradu, kao i manastirskih riznica;

7) zaštita, korišćenje i prezentacija kulturnih dobara i kulturne aktivnosti srpskog naroda koji živi izvan Republike Srbije.

Član 3. stav 1. Sredstva za ostvarivanje opštег interesa u oblasti kulture utvrđenog ovim zakonom obezbeđuju se u budžetu Republike Srbije, a vode se na posebnom računu Ministarstva kulture.

Član 10. Potrebe u oblasti kulture za čije se ostvarivanje sredstva obezbeđuju u budžetu opštine, odnosno grada jesu:

1) zaštita značajnih kulturnih dobara,

9) rad, održavanje i ostvarivanje programa ustanova kulture od značaja za opštinu, odnosno grad (muzej, arhiv, zavod).

Sredstva za potrebe utvrđene u stavu 1. ovog člana obezbeđuju se u budžetu opštine, odnosno grada.

Sredstva za potrebe utvrđene u stavu 1. ovog člana mogu se obezbediti i samodoprinosom, ustupanjem autorskih prava i od legata i drugih poklonâ".

Član 10.

Delatnost zaštite i korišćenja kulturnih dobara obavljuju za to osnovane ustanove (u daljem tekstu: ustanove zaštite) u skladu s odredbama ovog zakona.

Član 11.

Zemljište, zgrade, kulturna dobra i druga sredstva koja koriste ustanove zaštite čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina, grad i opština, koriste i njima raspolažu ustanove zaštite u skladu sa zakonom.

Član 12.

Dobro koje uživa prethodnu zaštitu, a nalazi se u zemlji ili vodi, ili je izvadeno iz zemlje ili vode, u državnoj je svojini.

Član 13.

Kulturno dobro u državnoj svojini može se dati na čuvanje i korišćenje drugom pravnom licu.

Nepokretno kulturno dobro može se eksproprijsati ili se svojina na njemu može ograničiti samo u cilju njegove potpunije odnosno efikasnije zaštite, ako je to u opštem interesu, u skladu sa zakonom.

U stavu 1. člana 13. određeno je da se kulturno dobro u državnoj svojini može dati pravnom licu na čuvanje i korišćenje. Znači da se kulturno dobro u državnoj svojini ne može dati na čuvanje i korišćenje fizičkom licu, što otvara pitanje davanja kulturnog dobra na čuvanje i korišćenje pravnom licu koje je osnovalo privatno lice. Bez sumnje je da se takvom pravnom licu može dati kulturno dobro na čuvanje i korišćenje, ako ono ima uslove za to utvrđene ovim zakonom, kao što to moraju imati i druga pravna lica.

Poveravanjem na čuvanje i korišćenje kulturnog dobra pravnom licu ne menja se svojinski karakter tog kulturnog dobra.

U stavu 2. člana 13. načelno se utvrđuje mogućnost eksproprijsanja nepokretnog kulturnog dobra ili ograničenje svojine na kulturnom dobru ako se time obezbeđuje potpunija i efikasnija zaštita kad je to u opštem interesu. Eksproprijacija kulturnih dobara obavlja se po postupku i na način utvrđen Zakonom o eksproprijaciji ("Službeni glasnik RS", broj 53/95) i odredbi člana 121. ovog zakona.

Član 14.

Kulturna dobra u državnoj svojini mogu se otuditi pod uslovima utvrđenim zakonom.

Na kulturnom dobru u državnoj svojini ne može se održajem stечi pravo svojine.

U stavu 1. člana 14. načelno se dozvoljava otuđenje kulturnog dobra u državnoj svojini, ali samo pod uslovima utvrđenim zakonom. Tako se u odredbi člana 120. stav 2. ovog zakona utvrđuje da se pokretna kulturna dobra

u državnoj svojini mogu razmenjivati s pravnim, odnosno fizičkim licima, ako ta kulturna dobra imaju približno istu materijalnu vrednost i s tom razmenom se saglasi odgovarajuća centralna ustanova zaštite.

Kulturna dobra mogu se prodati, dati u zakup, ustupiti na korišćenje, razmenjivati kao i sve druge stvari. Vlasnik ili korisnik kulturnih dobara je u slučaju njihovog otuđenja ili prenošenja na drugo lice obavezan da obavesti odgovarajuću ustanovu zaštite (videti članove 18, 31-35).

Član 15.

Kulturno dobro i dobro koje uživa prethodnu zaštitu ne sme se iznositi niti izvoziti u inostranstvo, ako ovim zakonom nije drugčije određeno.

Iznošenje u inostranstvo znači da je nameru onoga ko to čini da stvar vrati u zemlju, dok izvoz znači nameru trajnog otuđenja stvari iz zemlje.

Osnovne mere zaštite u pogledu iznošenja i izvoza kulturnih dobara u inostranstvo utvrđene su u ovoj odredbi Zakona. Međutim, zakon dozvoljava da se u određenim slučajevima po određenom postupku može dozvoliti iznošenje, odnosno izvoz kulturnih dobara u inostranstvo. Tako se u članu 118. ovog zakona utvrđuje kad se dozvoljava trajan izvoz, odnosno privremeno iznošenje kulturnih dobara u inostranstvo i u kom postupku.

Član 16.

Na podneske, rešenja, žalbe, kao i druga akta koji se odnose na zaštitu kulturnog dobra ne plaćaju se administrativne i sudske takse ustanovljene republičkim propisima.

Administrativne i sudske takse za ostvarivanje prava po republičkim propisima ne plaćaju se na podneske, rešenja, žalbe, kao i druga akta koja se odnose na zaštitu kulturnih dobara. Međutim, ovaj zakon nije mogao takvo oslobođanje od plaćanja ovih taksi da ustanovi u odnosu na administrativne takse savezne države, odnosno opštine ili sudske takse savezne države.

Član 17.

Delatnost arheoloških iskopavanja i istraživanja mogu obavljati ustanove zaštite, u skladu s odredbama ovog zakona.

Arheološka iskopavanja i istraživanja kao posebno rizičan posao koji može da ugrozi stvari i tvorevine koje se nalaze u zemlji ili pod vodom, mogu obavljati po ovom zakonu samo naučne ustanove i ustanove zaštite za to sposobljene, po posebnom postupku, utvrđenom čl. 112. do 118. Zakona.

Član 18.

Odredbe ovog zakona o pravima i obavezama sopstvenika kulturnog dobra odnose se i na druga lica koja po bilo kojem pravnom osnovu drže kulturno dobro.

U ovom zakonu koristi se imenica "sopstvenik" i ona ima za cilj da označi onog kome stvar pripada. Ta imenica ima isto značenje kao i imenica - vlasnik.

Lica koja dođu u posed kulturnog dobra po bilo kom pravnom osnovu (zakup, ustupanje radi izlaganja i sl.) imaju prava i obaveze sopstvenika kulturnog dobra utvrđenih ovim zakonom u odredbama čl. 30. do 35.

II glava

VRSTE KULTURNIH DOBARA I DOBRA KOJA UŽIVAJU

PRETHODNU ZAŠTITU

1. Nepokretna kulturna dobra

a) Spomenik kulture

Član 19.

Spomenik kulture jeste građevinsko-arkitektonski objekat od posebnog kulturnog ili istorijskog značaja, kao i njegova graditeljska celina, objekat narodnog graditeljstva, drugi nepokretni objekat, deo objekta i celine sa svojstvima vezanim za određenu sredinu, delo monumentalnog i dekorativnog slikarstva, vajarstva, primenjenih umetnosti i tehničke kulture, kao i druga pokretna stvar u njima od posebnog kulturnog i istorijskog značaja.

b) Prostorno kulturno-istorijska celina

Član 20.

Prostorno kulturno-istorijska celina jeste urbano ili ruralno naselje ili njihovi delovi, odnosno prostor s više nepokretnih kulturnih dobara od posebnog kulturnog i istorijskog značaja.

v) Arheološko nalazište

Član 21.

Arheološko nalazište je deo zemljišta ili površine pod vodom koji sadrži ostatke građevina i drugih nepokretnih objekata, grobnih i drugih nalaza, kao i pokretne predmete iz ranijih istorijskih doba, a od posebnog su kulturnog i istorijskog značaja.

g) Znamenito mesto

Član 22.

Znamenito mesto je prostor vezan za događaj od posebnog značaja za istoriju, područje s izraženim elementima prirodnih i radom stvorenih vrednosti kao jedinstvene celine, kao i spomen grobovi ili groblja i druga spomen obeležja koja su podignuta radi trajnog očuvanja uspomene na značajne događaje, ličnosti i mesta iz nacionalne istorije (memorijali), od posebnog kulturnog i istorijskog značaja.

2. Pokretna kulturna dobra

a) Umetničko-istorijsko delo

Član 23.

Umetničko delo i istorijski predmet (u daljem tekstu: umetničko-istorijsko delo) jeste predmet, odnosno grupa predmeta, koji samostalno ili zajednički imaju poseban značaj za upoznavanje istorijskog, kulturnog, naučnog i tehničkog razvijatka, kao i prirode i njenog razvijatka bez obzira na to kad i gde su nastali i da li se nalaze u ustanovama zaštite ili izvan njih, kao i dokumentacioni materijal uz te predmete.

b) Arhivska građa

Član 24.

Arhivsku gradu čine izvorni i reprodukovani pisani, crtani, kompjuterizovani, štampani, fotografisani, filmovani, mikrofilmovani, fonografisani ili na drugi način zabeleženi dokumentarni materijal od posebnog značaja za nauku i kulturu koji je nastao u radu državnih organa i organizacija, organa jedinica teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, političkih organizacija i njihovih organa, ustanova i drugih organizacija, verskih zajednica, kao i pojedinaca, bez obzira na to kad je i gde nastao i da li se nalazi u ustanovama zaštite ili van njih.

v) Filmska građa

Član 25.

Filmsku građu čine izvorni materijali filma (original negativ slike i ton negativ) i kopije filma, original i kopija video trake i drugi nosači zapisa registrovane slike u pokretu bez obzira na tehniku snimanja i na to kad su i gde nastali, kao i prateći filmski materijal (scenario, knjiga snimanja, dijalog lista, filmski plakat, filmske fotografije, skice dekora i kostima, notni zapisi filmske muzike, reklamne publikacije i drugi dokumenti nastali pre, za vreme i posle snimanja filma).

g) Stara i retka knjiga

Član 26.

Staru i retku knjigu sačinjavaju: rukopisi, rukopisne i štampane knjige, periodika i druga bibliotečka građa nastala do kraja 1867. godine, retke knjige, određeni primerci periodičnih izdanja i druge retke bibliotečke grade nastale i posle ove godine, određena bibliotečka grada koja se na osnovu ovog zakona dostavlja ovlašćenoj biblioteci kao obavezni primerak i dokumentacija o njoj, kao i posebne bibliotečke celine koje su zbog svog sadržaja, umetničke, kulturne i istorijske vrednosti značajne za nauku i kulturu.

U članu 2. stav 2. ovog zakona utvrđene su vrste kulturnih dobara, a u odredbama čl. 19-26. utvrđene su definicije tih vrsta kulturnih dobara.

Definisanje kulturnih dobara po njihovim vrstama zasnovano je na opisu stvari, odnosno tvorevina, njihovim fizičkim osobinama i svojstvima od značaja za kulturu i istoriju.

U definiciji prostorno kulturno-istorijske celine više se ne nalazi ambijentalna celina kao svojstvo koje može da karakteriše tu vrstu nepokretnog kulturnog dobra.

Zaštita ambijenta i ambijentalne celine ostvaruje se putem planiranja i uređivanja prostora i naselja. (Objašnjenje iz člana 8).

3. Dobra koja uživaju prethodnu zaštitu

Član 27.

Prethodnu zaštitu na osnovu ovog zakona uživaju:

1) nekropole i lokaliteti s arheološkim, istorijskim, etnološkim ili prirodnjačkim sadržajem; stara jezgra gradova i naselja; graditeljski objekti, celine i delovi graditeljskih objekata s istorijskim ili arhitektonskim vrednostima; spomenici i spomen obeležja posvećeni značajnim dogadjajima i ličnostima; kuće u kojima su rođene ili su u njima radile zaslužne i istaknute ličnosti zajedno sa stvarima koje su im pripadale; zgrade i mesta u prirodi vezani za značajne istorijske događaje;

2) spisi, kompjuterski, filmski ili video zapisi; slike u pokretu, tekstovi i snimci televizijskih programa, fotografiski i fonografski snimci i na drugi način sastavljeni zapisi i dokumenti; knjige i kartoteke o evidenciji tih spisa, zapisa i dokumenti, tekstovi i snimci radio programa, kao i mikrofilmovi o njima, primljeni i nastali u radu državnih organa i organizacija, organa jedinica teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, ustanova, drugih organizacija i verskih zajednica dok su od značaja za njihov tekući rad ili dok iz tog materijala nije izvršeno odabiranje arhivske grade u skladu s odredbama ovog zakona (dalje: registraturski materijal);

3) predmeti likovnih i primenjenih umetnosti, arheološki predmeti, etnografski i prirodnjački predmeti, novac, poštanske marke, odlikovanja, unikatni, retki ili istorijski značajni predmeti tehničke kulture, muzički instrumenti i drugi slični predmeti stariji od 50 godina; predmeti, knjige, dokumenti, pisma, rukopisi i drugi pisani i reprodukovani, odnosno filmski ili magnetski zapisi; slike u pokretu, fotografisani i fonografisani materijal koji se odnosi na istorijske događaje, kao i na rad istaknutih i zaslužnih ličnosti u svim oblastima društvenog života, bez obzira na vreme i mesto nastanka.

Vlada Republike Srbije može utvrditi i druge nepokretne stvari koje uživaju prethodnu zaštitu.

Prethodna zaštita dobara utvrđenih ovim zakonom ili na osnovu njega jeste prva mera zaštite stvari i tvorevina za koje se osnovano prepostavlja da imaju, odnosno da mogu imati svojstva kulturnog dobra. Mere zaštite dobara koja uživaju prethodnu zaštitu utvrđene su samo za određeno vreme od tri godine od dana evidentiranja pa to

stvara obavezu organizacija zaštite da izvrše valorizaciju vrednosti tih dobara za vreme dok traju mere zaštite utvrđene zakonom.

Kako mere zaštite ovih dobara utvrđene ovim zakonom (ne sme se oštetiti ili uništiti, ne smeju se, bez saglasnosti menjati izgled, svojstva ili namena niti se sme iznositi ili izvoziti u inostranstvo - čl. 7. i 15) nisu za zakonodavca bile dovoljne, to je u čl. 29. i 65. utvrđeno da osnovni posao ustanova zaštite jeste istraživanje i evidentiranje dobara koja uživaju prethodnu zaštitu. Time se obezbeđuje da ustanove zaštite imaju saznanje o tim dobrima i da se ta dobra ne smeju uništiti, oštetiti i izvoziti, odnosno iznositi u inostranstvo, bez odgovarajuće dozvole.

Organizacije zaštite su prema odredbi člana 135. stav 3. dužne da u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona (što znači do kraja 1997. godine) utvrde da li evidentirane nepokretnosti imaju spomenička svojstva i da u tom roku utvrde odgovarajuće nepokretnosti za kulturna dobra.

Pored dobara utvrđenih u stavu 1. ovog člana, Vlada Republike Srbije može utvrditi i druge nepokretnе i pokretne stvari koje uživaju prethodnu zaštitu. Za ovo ovlašćenje Vlade nije propisan poseban postupak, što znači da iz opšteg položaja Ministarstva kulture i odgovarajućih organizacija zaštite proizilazi i odgovornost za korišćenje ovog ovlašćenja Vlade Republike Srbije. Ovo ovlašćenje nesumnjivo je dato kao moguća mera za preventivnu zaštitu određenih nepokretnosti, odnosno pokretnih stvari. Kao takvu je treba i koristiti.

Član 28.

Ko van organizovanog istraživanja iskopa iz zemlje, odnosno izvadi iz vode dobro koje uživa prethodnu zaštitu, dužan je da o tome odmah, a najkasnije u roku od 24 časa, obavesti nadležnu ustanovu zaštite kulturnih dobara i ministarstvo nadležno za unutrašnje poslove.

Nalazaču predmeta iz stava 1. ovog člana pripada novčana nagrada ako u otkrivanju nisu korišćena sredstva budžeta.

Visinu nagrade iz stava 2. ovog člana utvrđuje ustanova zaštite kojoj se predmet daje na čuvanje.

Prema odredbi člana 12. ovog zakona, dobro koje uživa prethodnu zaštitu, a nalazi se u zemlji ili vodi, ili je izvađeno iz zemlje ili vode u državnoj je svojini. Ovim je određeno da je nalaz ovih stvari originerni način sticanja državne svojine nad dobrima koja uživaju prethodnu zaštitu.

Posle Drugog svetskog rata u našem pravnom sistemu nalaz stvari nije bio predmet zakonskog uređivanja, osim u Zakonu o zaštiti kulturnih dobara iz 1977. godine, pa do danas. Na nalaz stvari primenjivalo se Uputstvo o postupku sa nadenim stvarima od 5. novembra 1949. godine. Prema tom uputstvu nalazač izgubljene stvari ima pravo na nagradu u iznosu od 15% od vrednosti stvari.

Na kulturna dobra koja uživaju prethodnu zaštitu u slučaju nalaza primenjuje se odredba ovog člana. Njome se faktički konstituiše obaveza nalazača da o nalazu, najkasnije u roku od 24 sata obavesti nadležnu ustanovu zaštite i ministarstvo nadležno za unutrašnje poslove.

Nalaz je prema odredbi člana 12. u državnoj svojini, a nalazaču pripada novčana nagrada koju utvrđuje ustanova zaštite kojoj se predmet daje na čuvanje. Ovim zakonom nisu utvrđeni kriterijumi za utvrđivanje novčane nagrade, ali po opštim pravilima imovinskog prava, nalazaču treba dati nagradu kojom se nadoknađuje i deo izgubljene zarade zbog vremena koje je morao da utroši na izvršavanju svoje obaveze.

Član 29.

Ustanova zaštite evidentira dobra koja uživaju prethodnu zaštitu.

Ustanova zaštite dužna je da u roku od 30 dana od dana evidentiranja nepokretnosti koja uživa prethodnu zaštitu o tome obavesti sopstvenika ili pravno lice koje koristi i upravlja njome, kao i opštinu.

Mere zaštite utvrđene ovim zakonom primenjuju se na nepokretnosti koje su evidentirane da uživaju prethodnu zaštitu.

Ustanova zaštite dužna je da u roku od dve godine utvrdi da li evidentirana nepokretnost ima spomenička svojstva i da u tom roku predloži utvrđivanje te nepokretnosti za kulturno dobro. Ukoliko evidentirana nepokretnost nije utvrđena za kulturno dobro u roku od tri godine od dana evidentiranja, na tu nepokretnost neće se primenjivati mere zaštite utvrđene ovim zakonom.

III glava

PRAVA, OBAVEZE I ODGOVORNOSTI SOPSTVENIKA I PRAVNIH LICA KOJA KORISTE I UPRAVLJAJU KULTURNIM DOBRIMA, ODNOSNO DOBRIMA KOJA UŽIVAJU PRETHODNU ZAŠTITU

1. Prava sopstvenika

Član 30.

Sopstvenik, odnosno pravno lice koje koristi i upravlja kulturnim dobrom (u daljem tekstu: sopstvenik) ima pravo:

1) da koristi kulturno dobro na način koji je u skladu s odredbama ovog zakona i merama utvrđenim na osnovu njega;

2) na pravičnu naknadu u slučaju zabrane korišćenja ili ograničenja korišćenja kulturnog dobra i

3) na naknadu štete koju trpi usled mera kojom je obezbedena dostupnost kulturnog dobra javnosti.

Visina štete iz stava 1. tačka 3) ovog člana utvrđuje se sporazumno, shodno pravilima imovinskog prava, a u slučaju spora, visinu štete utvrđuje nadležni sud u vanparničnom postupku.

Sopstvenik ima pravo na naknadu štete koju trpi za vreme izvođenja mera tehničke zaštite na kulturnom dobru.

Svako lice koje poseduje kulturno dobro, kao vlasnik, odnosno kao korisnik po valjanom pravnom osnovu ima pravo:

- da to kulturno dobro koristi u skladu sa njegovom prirodom i namenom na način kojim se ne ugrožavaju njegova svojstva, niti se dovodi u pitanje opstanak stvari, odnosno tvorevine;

- na pravičnu naknadu kad je ograničeno ili zabranjeno korišćenje kulturnog dobra. Pravičnom naknadom smatra se ona naknada, odnosno ona vrednost koju sopstvenik, odnosno korisnik gubi ograničenim korišćenjem ili zabranom korišćenja kulturnog dobra.

Pravilo je da naknadu uvek utvrđuju sporazumno ustanova zaštite i sopstvenik, odnosno korisnik kulturnog dobra. U slučaju da se naknada ne može utvrditi spora-zumno, uvek je utvrđuje prvostepeni sud opšte nadležnosti u vanparničnom postupku.

Kad je kao mera korišćenja kulturnog dobra propisana obaveza sopstvenika, odnosno korisnika da kulturno dobro učini dostupnim javnosti, nastalu štetu sopstveniku, odnosno korisniku utvrđuju sporazumno ustanova zaštite i sopstvenik, odnosno korisnik kulturnog dobra. U slučaju spora, visinu štete utvrđuje prvostepeni sud opšte nadležnosti u vanparničnom postupku.

Na istovetan način sopstveniku, odnosno korisniku kulturnog dobra koji pretrpi štetu zbog izvođenja mera tehničke zaštite pripada naknada time prouzrokovane štete.

2. Obaveze i odgovornosti sopstvenika

Član 31.

Sopstvenik je dužan da:

1) čuva i održava kulturno dobro i sprovodi utvrđene mere zaštite,

2) neodložno obaveštava ustanovu zaštite o svim pravnim i fizičkim promenama nastalim u vezi s kulturnim dobrom,

3) dozvoli naučna i stručna istraživanja, tehnička i druga snimanja, kao i izvođenje mera tehničke zaštite na kulturnom dobru u skladu s odredbama ovog zakona i

4) obezbedi dostupnost kulturnog dobra javnosti.

Sopstvenik je dužan da snosi troškove za izvršavanje obaveza iz stava 1. tačka 1) ovog člana, do visine prihoda ostvarenih od kulturnog dobra.

Na dužnostima sopstvenika, odnosno korisnika kulturnog dobra zasniva se očuvanje kulturnih dobara. Sopstvenik, odnosno korisnik kulturnog dobra dužan je i da sprovodi utvrđene mere zaštite kad su one primerene njegovim mogućnostima i sposobnostima.

Kao mera zaštite kulturnog dobra u tački 2. propisana je dužnost obaveštavanja ustanove zaštite o svim pravnim i fizičkim promenama nastalim u vezi s kulturnim dobrom. Pravne promene su otudjenje kulturnog dobra pravnim poslom ili nasilno oduzimanje bez volje sopstvenika, odnosno korisnika. Fizičke promene kulturnog dobra podrazumevaju njegovo oštećenje, rušenje, promenu izgleda, svojstava i slično.

Sopstvenik, odnosno korisnik kulturnog dobra kao meru zaštite mora "da trpi" sva naučna i stručna

istraživanja, kao i izvođenje mera tehničke zaštite.

Obaveza sopstvenika da obezbedi dostupnost kulturnog dobra javnosti može biti propisana samo ako je to u skladu s prirodom i namenom stvari, odnosno tvorevine koja je kulturno dobro, s ciljem korišćenja kulturnog dobra u obrazovne, naučne i opšte kulture svrhe.

U odredbi člana 130. tač. 4-7. propisane su kazne za pravna lica zbog neizvršavanja obaveza propisanih u ovom članu. U stavu 2. člana 130. za ova dela propisane su kazne za sopstvenika, odnosno odgovorno lice u pravnom licu.

Obaveza sopstvenika da održava kulturno dobro odnosi se samo do visine prihoda ostvarenog od kulturnog dobra. Održavanje kulturnog dobra iznad visine prihoda obezbeđuje se budžetom u skladu sa članom 9. ovog zakona.

Član 32.

Sopstvenik ne sme da:

- 1) koristi kulturno dobro u svrhe koje nisu u skladu s njegovom prirodom, namenom i značajem ili na način koji može dovesti do oštećenja kulturnog dobra;**
- 2) raskopava, ruši, prepravlja, preziduje ili vrši bilo kakve radove koji mogu narušiti svojstva kulturnog dobra bez utvrđenih uslova i saglasnosti nadležnog organa i**
- 3) rasparčava zbirke, kolekcije i fondove kulturnih dobara bez utvrđenih uslova i saglasnosti nadležne ustanove zaštite.**

Kriterijumi za pravo korišćenja kulturnog dobra i njegovo održavanje utvrđeni su u tač. 1) i 2) ovog člana.

Kad se kulturno dobro sastoji od više pojedinačnih istovetnih ili raznorodnih stvari, odnosno tvorevina, one se mogu zaštiti kao zbirka, kolekcija ili fond i kao takvi se ne mogu rasparčavati bez utvrđenih uslova i saglasnosti odgovarajuće ustanove zaštite (tačka 3).

U članu 130. stav 1. tačka 7. i stav 2. ovog zakona, predvidene su kazne za nepoštovanje ove odredbe.

Član 33.

Kad sopstvenik ne izvršava mere zaštite, ili ih ne izvršava s pažnjom dobrog domaćina, odnosno kad privremeno ili trajno napusti kulturno dobro tako da postoji opasnost da ono bude oštećeno ili uništeno, ministarstvo nadležno za poslove kulture može odrediti da se kulturno dobro pred fizičkom ili pravnom licu kao staraoču za sprovođenje mera zaštite kulturnog dobra, uz njegovu saglasnost.

Aktom iz stava 1. ovog člana određuju se prava i obaveze stvaraoca.

Stvaraocu za sprovođenje mera zaštite kulturnog dobra, na njegov zahtev, pripada naknada za rad i troškove sprovođenja utvrđenih mera zaštite na kulturnom dobru.

U članu 33. konstituiše se odgovornost i nadležnost Ministarstva kulture da za svako kulturno dobro, nad kojim sopstvenik, odnosno korisnik ne izvršava mere zaštite, ili ih ne izvršava s pažnjom dobrog domaćina, ili kad ovi privremeno ili trajno napuste kulturno dobro, a time izazovu opasnost da ono bude oštećeno ili uništeno, može odrediti staraoču tog kulturnog dobra, uz njegovu saglasnost.

Akt o određivanju starina donosi se u upravnom postupku i njime se utvrđuju obaveze staraoča za sprovođenje mera zaštite kulturnog dobra. Tim aktom utvrđuje se i naknada za rad staraoča kad on to zahteva.

Član 34.

U slučaju prodaje kulturnog dobra u privatnoj svojini za čije su održavanje, popravku i druge mere tehničke zaštite uložena sredstva budžeta sopstvenik je dužan nadoknaditi iznos za koji se, usled ulaganja tih sredstava, povećala vrednost kulturnog dobra.

Na nepokretno kulturno dobro iz stava 1. ovog člana do izvršenja obaveze stavlja se hipoteka.

U članu 31. stav 2. ovog zakona određeno je da sopstvenik snosi troškove izvršavanja obaveza za zaštitu i korišćenje kulturnog dobra do visine prihoda ostvarenih od kulturnog dobra. U pravilu ti prihodi pokrivaju manji deo troškova zaštite kulturnog dobra, a preostali deo sredstava obezbeđuje se iz javnih prihoda (član 9). U ovoj odredbi utvrđuje se obaveza sopstvenika da u slučaju prodaje kulturnog dobra nadoknadi iznos za koji se usled ulaganja budžetskih sredstava, povećala vrednost kulturnog dobra.

Ovom obavezom ne oštećuje se sopstvenik, ali se sprečava da na njegovoj strani dode do neosnovanog bogaćenja.

Kao garancija za izvršavanje ove obaveze sopstvenika, kada se radi o nepokretnom kulturnom dobru, uvodi se obavezno hipoteka.

Kod svih većih ulaganja budžetskih sredstava u nepokretna kulturna dobra koja se nalaze u svojini građana treba u zemljišne knjige upisati i hipoteku na uloženi iznos budžetskih sredstava za koja je povećana vrednost kulturnih dobara.

Videti objašnjenje uz član 64.

3. Druga ograničenja prava svojine i korišćenja kulturnog dobra

Član 35.

Sopstvenik je dužan da ustupi kulturno dobro radi izlaganja na izložbama organizovanim na osnovu ugovora o međunarodnoj kulturnoj saradnji, odnosno drugim značajnim povremenim izložbama, ako zakonom nije drukčije određeno.

Kulturno dobro ustupljeno na osnovu stava 1. ovog člana, mora se vratiti sopstveniku najkasnije u roku od šest meseci od dana preuzimanja kulturnog dobra radi izlaganja, ako drukčije nije dogovoren.

Kad sopstvenik kulturnog dobra odbije da predal kulturno dobro radi izlaganja u skladu s odredbom stava 1. ovog člana, organizator izložbe može u vanparničnom postupku ostvariti ustupanje kulturnog dobra u te svrhe.

Ako ustanova zaštite odbije da ustupi kulturno dobro koje čuva u svrhe određene u stavu 1. ovog člana, o ustupanju će odlučiti ministarstvo nadležno za poslove kulture.

Sve stvari i tvorevine kad se proglaše kulturnim dobrom, prema odredbi člana 2. stav 1. ovog zakona jesu od opšteg interesa i mogu se koristiti u skladu sa ovim zakonom. Kako, dakle, opšti interes uživa prvenstvo u odnosu na interes sopstvenika, to je ovom odredbom utvrđena obaveza sopstvenika da ustupi kulturno dobro (pokretno kulturno dobro) radi izlaganja na međunarodnim i drugim značajnim izložbama, ako zakonom nije drukčije određeno. Zakonom je drukčije određeno samo za pokretna kulturna dobra od izuzetnog značaja koja utvrdi svojim rešenjem ministar kulture - da se ne mogu izlagati van ustanove zaštite kojoj su ta dobra poverena na čuvanje (član 89. stav 1).

U stavovima 3. i 4. ovog člana utvrđuje se postupak u kome se obezbeđuje pravo organizatora izložbe da obezbedi ustupanje potrebnog kulturnog dobra radi izlaganja. Kad se radi o sopstveniku pokretnog kulturnog dobra, organizator izložbe to pravo obezbeđuje u vanparničnom postupku kod prvostepenog suda opšte nadležnosti. Kad se radi o pokretnom kulturnom dobru koje čuva ustanova zaštite, o ustupanju tog dobra radi izlaganja odlučiće ministarstvo nadležno za poslove kulture u upravnom postupku.

4. Obaveze sopstvenika dobara koja uživaju prethodnu zaštitu

Član 36.

Sopstvenik je dužan da:

1) prijavi dobra nadležnoj ustanovi zaštite i dostavi joj podatke koje traži;

2) čuva, održava i upotrebljava dobra u skladu s njihovom prirodom i namenom;

3) dopusti ustanovi zaštite pregled dobara i uzimanje potrebnih podataka za dokumentaciju o njima i

4) pribavi uslove za preduzimanje mera tehničke zaštite i pribavi saglasnost nadležne ustanove zaštite za preduzimanje mera i radova na dobru kojima se mogu prouzrokovati promene izgleda, oblika ili namene dobra ili povrediti njegova svojstva.

Pored mera zaštite, za dobra koja uživaju prethodnu zaštitu, utvrđenih u čl. 4, 7. i 15. ovog zakona, u ovoj odredbi utvrđuju se obaveze sopstvenika takvih dobara (član 27) da ih prijavljuju i obaveštavaju o podacima vezanim za ta dobra; da ih čuvaju, održavaju i koriste u skladu sa njihovom prirodom i namenom i da dopuste njihov pregled i uzimanje potrebnih podataka za dokumentaciju. Posebna obaveza sopstvenika dobra koje uživa prethodnu zaštitu jeste da u slučaju da na tom dobru treba izvršiti neke radove, kako za njegovo očuvanje, tako i za njegovo korišćenje, da od ustanove zaštite pribavi uslove za preduzimanje mera tehničke zaštite; saglasnost nadležne ustanove zaštite za preduzimanje tih mera i radova ako se njima mogu prouzrokovati promene izgleda, oblika ili izmeniti njegova namena, odnosno samo povrediti svojstvo tog dobra.

**5. Obaveze organa, ustanova, preduzeća i drugih
pravnih lica u toku čijeg rada nastaje
registraturski materijal i arhivska grada**

Član 37.

Državni organi i organizacije, organi jedinica teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, ustanove, preduzeća i druga pravna lica u toku čijeg rada nastaje registraturski materijal, dužni su da:

- 1) označavaju i datiraju registraturski materijal i vode osnovnu evidenciju o njemu;**
- 2) čuvaju registraturski materijal u sređenom i bezbednom stanju;**
- 3) klasifikuju i arhiviraju registraturski materijal i**
- 4) odabiraju arhivsku gradu i izlučuju bezvredni registraturski materijal u roku od godine dana od dana isteka utvrđenog roka čuvanja.**

Izlučeni bezvredni registraturski materijal može se uništiti samo na osnovu pismenog odobrenja nadležnog arhiva.

Arhivska grada je, van svake sumnje, samosvojno kulturno dobro koje prolazi kroz višeslojan postupak njegovog nastajanja i odabiranja, propisan ovim zakonom. Kao prva mera zaštite buduće arhivske grade, u stavu 1. ovog člana utvrđuju se obaveze državnih organa i organizacija i drugih pravnih lica u toku čijeg rada nastaje registraturski materijal.

Obaveze propisane ovim članom rezultat su viševekovnog ljudskog iskustva i garant da će sav registraturski materijal u kome se nalazi svedočenje o činjenicama, dojavama, odnosima, dogadajima, ličnostima, biti sačuvane za njihovo naučno i stručno korišćenje.

Član 38.

Državni organi i organizacije, organi jedinica teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, ustanove, preduzeća i druga pravna lica utvrđuju:

- 1) način evidentiranja registraturskog materijala, njegovog čuvanja, klasifikacija i arhiviranja, ako za pojedine organe i organizacije zakonom nije drukčije određeno;**
- 2) liste kategorija registraturskog materijala s rokovima čuvanja i**
- 3) način zaštite i korišćenja podataka i dokumenata nastalih u procesu automatske obrade podataka.**

Liste kategorija registraturskog materijala s rokovima čuvanja utvrđuju se u saglasnosti s nadležnim arhivom.

U ovom članu konstituiše se obaveza za sve državne organe i organizacije i druga pravna lica da imaju vlastiti akt donet u saglasnosti s nadležnim arhivom, koji se odnosi na način evidentiranja, čuvanja, klasifikacije, arhiviranja. Lista kategorija registraturskog materijala s rokovima čuvanja treba da bude opšti akt državnog organa i organizacije i drugih pravnih lica i uobičajeno se iskazuje kao pravilnik o listama kategorije registraturskog materijala.

Posebna je obaveza pravnih lica u čijem radu nastaje registraturski materijal da utvrde način zaštite i korišćenja podataka i dokumenata nastalih u procesu automatske obrade podataka. Ova materija može biti obrađena zajedno s listom kategorija registraturskog materijala, ali može da bude i predmet samostalnog opšteg akta.

Član 39.

Sredena i popisana arhivska grada predaje se na čuvanje nadležnom arhivu posle 30 godina, računajući od dana nastanka grade.

Ustanova zaštite može odlučiti da se arhivska grada predaje posle 30 godina, svake pete godine.

Ustanova zaštite može na zahtev zainteresovanih organa, organizacija i ustanova produžiti rok iz stava 1. ovog člana.

Arhivska grada predaje se na mestu koje odredi ustanova zaštite.

Ko predaje arhivsku gradu daje mišljenje o uslovima njenog korišćenja.

Izuzetno, kada to zahtevaju potrebe imaoca arhivske grade, rok iz stava 1. ovog člana može da se skrati sporazumom između imaoca arhivske grade i nadležnog arhiva.

Arhivska grada, sredena i popisana, predaje se na čuvanje arhivu u pravilu posle 30 godina od njenog nastanka.

Imalac arhivske grade i nadležan arhiv mogu se sporazumeti o skraćenju ovog roka, ali arhiv može odlučiti da se arhivska grada predaje svake pete godine posle 30 godina od nastanka arhivske grade.

O korišćenju predate arhivske grade odlučuje arhiv, ali onaj ko predaje arhivsku gradi daje mišljenje o uslovima njenog korišćenja. Arhiv o tom mišljenju mora da vodi računa, ali kad je u pitanju opšti interes za korišćenje te arhivske grade, mogao bi dozvoliti njen korišćenje i ako se odstupa od uslova datih u mišljenju prilikom predaje grade.

Član 40.

Organ uprave nadležan za unutrašnje poslove stara se o čuvanju arhivske grade nastale u njegovom radu u za to posebno obrazovanom arhivskom odeljenju, a može je pod uslovima koje sam odredi predati u celini odgovarajućoj ustanovi zaštite, shodno odredbama člana 39. ovog zakona.

Član 41.

Odabrana, sredena i popisana arhivska grada kao i registraturski materijal, nastali u radu organa, ustanova, preduzeća i drugih pravnih lica koji su ukinuti ili su prestali s radom, smatraju se dospelim za preuzimanje, ako niko nije preuzeo njihova prava i obaveze.

6. Obaveza dostavljanja publikacija, odnosno filmova za javno prikazivanje

a) Dostavljanje publikacija

Član 42.

Preduzeće koje je štampalo, odnosno završilo štampanje publikacije dužno je da Narodnoj biblioteci Srbije dostavi 10 primeraka svake publikacije odmah po završenom štampanju.

Narodna biblioteka Srbije dostavlja po jedan primerak svake primljene publikacije Biblioteci Matice srpske u Novom Sadu i Narodnoj i univerzitetskoj biblioteci Kosova i Metohije u Prištini.

Obavezu dostavljanja publikacije iz stava 1. ovog člana dužan je da izvrši izdavač publikacije ukoliko je publikacija štampana izvan Republike Srbije.

Obavezu dostavljanja publikacije iz stava 1. ovog člana štampar, odnosno izdavač publikacije iz pokrajine izvršava preko Biblioteke Matice srpske u Novom Sadu i Narodne i univerzitetske biblioteke Kosova i Metohije u Prištini.

Od obaveznog dostavljanja iz stava 1. ovog člana izuzimaju se publikacije koje sadrže podatke koji u skladu sa zakonom i aktom izdavača tih publikacija predstavljaju tajnu.

Organi i organizacije koji su izdali publikacije iz stava 5. ovog člana, dužni su da trajno čuvaju po dva primerka svake izdate publikacije.

Publikaciju u smislu ovog zakona čine publikacije utvrđene u članu 43. ovog zakona.

Obaveze dostavljanja publikacije odnosi se na štampara, a na izdavača publikacije samo ako je publikacija štampana izvan Republike Srbije.

Organi i organizacije koji izdaju publikacije koje sadrže podatke koji se u skladu sa zakonom, odnosno aktom izdavača te publikacije smatraju tajnom, nisu dužni da predaju ove publikacije, ali su u obavezi da trajno čuvaju po dva primerka svake takve publikacije.

Kad se publikacija izdaje na više jezika, obaveza dostavljanja publikacija odnosi se za svaki jezik ili ako je štampana na dva pisma, odnosi se na svako pismo, kao i na ponovljena, izmenjena i dopunjena izdanja publikacija.

Član 43.

Publikacijom u smislu člana 42. ovog zakona smatraju se knjige, kao i knjige s gramofonskom pločom, audio ili video kasetom, geografskom kartom i sličnim prilozima (kombinovana publikacija), brošure, separati, časopisi, novine, umetničke reprodukcije, muzikalije, geografske karte, atlasi, globusi svih vrsta, planovi naseljenih mesta, plakati, katalozi, programi, razglednice i štampane fotografije, dijapozytivi i slično, kao i dodaci uz njih umnoženi grafičkim putem, kao i gramofonske ploče i kompakt diskovi, audio i video kasete, snimljene kompjuterske diskete i druga dela koja se umnožavaju štampanjem ili na sličan način.

Obaveza štampara, odnosno izdavača iz člana 42. ovog zakona odnosi se i na publikacije štampane na više jezika (za svaki jezik) ili na oba pisma (za svako pismo), na svako izdavanje publikacije, kao i na ponovljena, izmenjena i dopunjena izdanja.

Član 44.

Izdavač publikacije dužan je da svakog poslednjeg dana u mesecu dostavlja izveštaj o svim štampanim stvarima u toku tog meseca Narodnoj biblioteci Srbije.

Član 45.

Način čuvanja i korišćenja publikacija koje se kao obavezni primerak čuvaju u određenim bibliotekama uređuje Narodna biblioteka Srbije.

b) Dostavljanje filmova

Član 46.

Proizvodači filmova namenjenih za javno prikazivanje bez obzira u kojoj su tehnički snimljeni, dužni su da Jugoslovenskoj kinoteci u Beogradu u prvoj godini prikazivanja filmova, predaju po jednu nekorišćenu kopiju svakog proizvedenog filma, s odgovarajućom dokumentacijom.

Obavezu iz stava 1. ovog člana ima i proizvodač koji snima film u saradnji s proizvodačem čije sedište, odnosno prebivalište nije na teritoriji Republike.

Preduzeća koja uvoze filmove dužna su, odmah po isteku licence filma, da predaju Jugoslovenskoj kinoteci u Beogradu najbolju kopiju svakog uvezanog filma za javno prikazivanje.

Filmovi koji su predati Jugoslovenskoj kinoteci na osnovu st. 1. do 3. ovog člana mogu da se koriste samo na način utvrđen ovim zakonom.

U ovom članu utvrđuju se obaveze proizvođača domaćih filmova namenjenih za javno prikazivanje - da Jugoslovenskoj kinoteci u Beogradu u prvoj godini prikazivanja filmova predaju po jednu nekorišćenu kopiju svakog proizvedenog filma s odgovarajućom dokumentacijom.

Dokumentaciju filma u smislu ovog zakona čine: sinopsis, scenario, knjiga režije, scenografija, nacrti kostima, filmska muzika, fotografije sa snimanja filma, plakati i slično.

Uvoznici filmova imaju istu obavezu po isteku licence filma, s tim da su obavezni da predaju najbolju kopiju svakog uvezanog filma.

Za neizvršavanje obaveza predviđenih u st. 1-3. ovog člana predvidene su kazne u članu 130. stav 1. tačka 17) i stav 2.

Filmovi koji su predati Jugoslovenskoj kinoteci na osnovu st. 1-3. ovog člana mogu se koristiti samo za svrhe utvrđene ovim zakonom, putem njihovog izlaganja, publikovanja i organizovanja predavanja i drugih oblika kulturno-obrazovne delatnosti (član 65. tač. 9. i 10). Iz ovog proizlazi da se ovi filmovi ne mogu koristiti u komercijalne svrhe.

IV glava

UTVRĐIVANJE KULTURNIH DOBARA

1. Utvrđivanje nepokretnih kulturnih dobara

Član 47.

Vlada Republike Srbije utvrđuje nepokretna kulturna dobra, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Akt o utvrđivanju nepokretnog kulturnog dobra sadrži: naziv i opis kulturnog dobra, granice zaštićene okoline, kao i mere zaštite vezane za čuvanje, održavanje i korišćenje kulturnog dobra i njegove zaštićene okoline (katastarske i zemljišno-knjižne podatke).

Sastavni deo akta iz stava 2. ovog člana čini i spisak pokretnih dobara od posebnog kulturnog i istorijskog značaja koja se nalaze u nepokretnom kulturnom dobru.

Akt iz stava 1. ovog člana objavljuje se u "Službenom glasniku Republike Srbije".

Videti objašnjenje uz član 48.

Član 48.

U postupku utvrđivanja nepokretnih kulturnih dobara Republički zavod za zaštitu spomenika kulture dužan je da obrazloži razloge koji ukazuju na to da su svojstva određene nepokretnosti od posebnog kulturnog i istorijskog značaja i priloži mišljenje sopstvenika nepokretnosti, odnosno dokaz da je izvršeno javno oglašavanje radi davanja tog mišljenja i da je protekao rok od 30 dana od javnog oglašavanja, kao i mišljenja zainteresovanih organa i ustanova.

Republički zavod za zaštitu spomenika kulture dužan je da u postupku utvrđivanja nepokretnih kulturnih dobara dostavi: naziv, opis kulturnog dobra, granice zaštićene okoline (katastarske i zemljisno-knjizne podatke), mere zaštite vezane za čuvanje, održavanje i korišćenje tog kulturnog dobra i njegove okoline.

Ukoliko se nepokretnost koja se predlaže za kulturno dobro nalazi izvan naseljenih mesta, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture prilaže mišljenje ustanove koja vrši delatnost zaštite prirode o posebnim merama zaštite i granicama zaštićene okoline, u skladu s propisom o zaštiti prirode.

U postupku utvrđivanja nepokretnog kulturnog dobra Republički zavod za zaštitu spomenika kulture dužan je da utvrdi svojstvo nepokretnosti koja ukazuju da su od posebnog kulturnog i istorijskog značaja. U svom predlogu za utvrđivanje nepokretnog kulturnog dobra Republički zavod za zaštitu spomenika kulture obrazlaže razloge koji ukazuju na spomenička svojstva određene nepokretnosti. Uz predlog za utvrđivanje nepokretnog kulturnog dobra Republički zavod za zaštitu spomenika kulture dužan je da pribavi mišljenje sopstvenika nepokretnosti, kao i mišljenje zainteresovanih organa i ustanova. Ukoliko Zavod nije u stanju da pribavi mišljenje sopstvenika nepokretnosti, dužan je da podnese dokaz o izvršenom javnom oglašavanju radi davanja tog mišljenja po proteku 30 dana od dana javnog oglašavanja.

Predlog za utvrđivanje nepokretnog kulturnog dobra Republički zavod za zaštitu spomenika kulture podnosi Vladi Republike Srbije (član 47. stav 1).

Akt o utvrđivanju nepokretnog kulturnog dobra ima karakter opšteg akta i objavljuje se u "Službenom glasniku Republike Srbije". Ovaj akt podleže oceni Ustavnog suda Srbije.

Ukoliko se Republički zavod za zaštitu spomenika kulture opredeli da određeno kulturno dobro treba pored utvrđivanja za kulturno dobro i razvrstati u kulturno dobro od izuzetnog značaja, predlog će se u skladu s članom 56. stav 1. ovog zakona, uputiti Narodnoj skupštini Republike Srbije.

Ukoliko Republički zavod za zaštitu spomenika kulture oceni da nepokretnost treba istovremeno utvrditi kao kulturno dobro od velikog značaja, predložiće to Vladi Republike Srbije.

Predlog za utvrđivanje nepokretnih kulturnih dobara, odnosno njihovo razvrstavanje, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture upućuje Ministarstvu kulture. Naime, ministarstvo nadležno za poslove kulture u okviru svog delokruga stara se i o zaštiti i korišćenju kulturnih dobara, a prema članu 126. ovog zakona obavlja i nadzor nad njegovim sprovođenjem. Tako je faktički ministarstvo nadležno za poslove kulture predlagač za utvrđivanje nepokretnih kulturnih dobara i njihovo razvrstavanje u kategorije.

2. Utvrđivanje pokretnih kulturnih dobara

Član 49.

Pokretna kulturna dobra utvrđuje muzej, arhiv, kinoteka i biblioteka, čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina, grad ili opština, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Član 50.

Akt o utvrđivanju pokretnog kulturnog dobra sadrži: opis i vreme nastanka kulturnog dobra, vrstu, mesto gde se nalazi, mere zaštite, ime sopstvenika, kao i pravni osnov prema kome drži kulturno dobro.

Akt iz stava 1. ovog člana može se doneti po skraćenom postupku, ako postoji osnovna pretpostavka da stvar može da se uništi, ošteti ili nestane.

Član 51.

Ustanove zaštite dužne su da vrše reviziju pokretnih kulturnih dobara najmanje jedanput u deset godina.

Ustanove zaštite čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina, grad ili opština utvrđuju pokretna kulturna dobra.

Ovo javno ovlašćenje ustanove zaštite ostvaruju po odredbama Zakona o opštem upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

U članu 50. ovog zakona utvrđeno je da dispozitiv rešenja mora da sadrži opis i vreme nastanka kulturnog dobra, vrstu i mesto gde se ono nalazi, mere zaštite, ime sopstvenika, kao i pravni osnov prema kome drži kulturno dobro. Ustanova zaštite koja čuva pokretna kulturna dobra može primeniti i skraćeni upravni postupak, ako postoji

osnovana prepostavka da se stvar koja je predmet utvrđivanja za kulturno dobro može da uništi, ošteti ili nestane.

Po žalbama protiv rešenja o utvrđivanju pokretnih kulturnih dobara uvek rešava ministarstvo nadležno za poslove kulture bez obzira da li je to rešenje donela ustanova zaštite koju je osnovala opština, grad, autonomna pokrajina ili Republika. Ovakvo rešenje predviđeno je zakonom radi ujednačavanja kriterijuma za utvrđivanje pokretnih kulturnih dobara (videti: član 52. stav 2).

Član 52.

U postupku utvrđivanja pokretnih kulturnih dobara primenjuju se odredbe Zakona o opštem upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Po žalbama protiv rešenja donetih u upravnom postupku pokrenutom radi utvrđivanja pokretnih kulturnih dobara, u drugom stepenu rešava ministarstvo nadležno za poslove kulture.

Pojam revizije u pravilu podrazumeva proveru ispravnosti dokumenata ili popravak nečega uopšte.

Iskustvo ustanova zaštite navelo je zakonodavca da za njih uvede obaveznu reviziju kulturnih dobara najmanje jedanput u deset godina. Revizija se dakle može obavljati i svake godine, ali je obaveza ustanova zaštite koje čuvaju pokretna kulturna dobra da ih obave najmanje jedanput u deset godina. Zbog složenosti, obimnosti posla i odgovornosti koju revizija sa sobom nosi, ustanove zaštite treba da reviziji pristupe na organizovan način koji podrazumeva i donošenje posebnog opštег akta za to, od strane ustanove zaštite.

Polazeći od svojstva koja se utvrđuju kao osnov za utvrđivanje kulturnih dobara, u postupku revizije mora se utvrditi da li i dalje ta svojstva postoje, da li je stvar ili tvorevina izgubila svoja fizička svojstva i uopšte, da li se i dalje mogu smatrati kulturnim dobrom.

U postupku revizije analogno rešenju za utvrđivanje kulturnog dobra, donosi se rešenje kojim se utvrđuje stanje kulturnog dobra u času obavljenje revizije. Rešenje o obavljenoj reviziji može se doneti za više istorodnih kulturnih dobara, odnosno za kulturna dobra čija su svojstva promenjena na istovetan način (polomljena, izgorela, nestala, trajno izneta u inostranstvo i slično).

Prirodno je da se u registre i dokumentaciju koja se vodi o pokretnim kulturnim dobrima izvrši promena upisanih podataka, ako je do njih došlo, ili se kulturno dobro u skladu s članom 63. briše iz registra kulturnih dobara.

3. Kulturna dobra na osnovu ovog zakona

Član 53.

Umetničko-istorijska dela, arhivska građa, filmska građa i stara i retka knjiga, koje čuvaju ustanove zaštite, kulturna su dobra na osnovu ovog zakona.

Arhivska i filmska građa nastala u radu državnih organa i organizacija, organa jedinica teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, ustanova, preduzeća, drugih pravnih, lica i pojedinaca, koju oni čuvaju u skladu s ovim zakonom, kulturna su dobra na osnovu ovog zakona.

U odredbama ovog člana utvrđena su kao kulturna dobra sva umetničko-istorijska dela, arhivska građa, filmska građa i stara i retka knjiga koje čuvaju ustanove zaštite.

Činjenica čuvanja pokretnih stvari i tvorevine u ustanovama zaštite jeste prepostavka da one imaju svojstva kulturnog dobra.

Međutim, ovakav način utvrđivanja svojstva kulturnog dobra, posmatran sa stanovišta odredaba V glava čl. 59-64. ovog zakona, odnosi se samo na stvari i tvorevine koje su se zatekle u ustanovama zaštite danom stupanja na snagu ovog zakona. Akt o utvrđivanju svojstva kulturnih dobara koje čuvaju ustanove zaštite je sam Zakon o zaštiti kulturnih dobara. No, kako zakonom pokretna kulturna dobra u ustanovama zaštite nisu individualizovana, to je, iz više razloga, potrebno da ustanove zaštite rešenjem - koje može biti doneto za više stvari - utvrdi da na osnovu člana 53. Zakona o kulturnim dobrima imaju svojstvo kulturnog dobra. Kao dokumentacija uz takvo rešenje služe do tada prikupljena dokumenta i knjiga inventara ustanove zaštite. Ovo rešenje predstavlja osnov za upis u registar kulturnih dobara u smislu člana 59. ovog zakona.

Ugovorom o otkupu, razmeni i prihvatanjem poklona i legata, ustanova zaštite ne utvrđuje svojstvo kulturnog dobra, već se o tome mora doneti poseban akt - rešenje sa svom dokumentacijom u skladu s odredbama ovog zakona.

4. Utvrđivanje mera zaštite

Član 54.

Mere zaštite koje se utvrđuju aktom o utvrđivanju kulturnih dobara obuhvataju:

- 1) bliže uslove čuvanja, održavanja i korišćenja kulturnog dobra;
- 2) tehničko-zaštitne mere radi obezbeđivanja kulturnog dobra od oštećenja, uništenja i krađe;
- 3) način obezbeđivanja korišćenja i dostupnosti kulturnog dobra javnosti;
- 4) ograničenja i zabrane u pogledu raspolaganja kulturnim dobrrom i njegove upotrebe, u skladu sa zakonom;

5) ograničenja, odnosno zabrane izvođenja određenih građevinskih radova, promene oblika terena i korišćenja zemljišta u okviru zaštićene okoline kulturnog dobra, kao i promene namena pojedinih kulturnih dobara, i

6) uklanjanje građevinskog ili drugog objekta čije postojanje ugrožava zaštitu ili korišćenje kulturnog dobra.

Mere zaštite utvrđuju se i za zaštićenu okolinu nepokretnog kulturnog dobra.

Polazeći od obaveze ustanova u članu 47. stav 2. i članu 50. stav 1. ovog zakona, ovom odredbom bliže se propisuju mere koje se utvrđuju aktom o utvrđivanju kulturnih dobara.

Kako kod nepokretnih kulturnih dobara zaštićena okolina nepokretnog kulturnog dobra čini sa tim dobrom celinu koja se ne može razdvojiti, to se i mogućnost propisivanja mera zaštite aktom o utvrđivanju kulturnog dobra odnosi i na njegovu zaštićenu okolinu.

Zaštićena okolina se iskazuje putem katastarskih parcela koje ona obuhvata. Otuda je i određeno da akt o utvrđivanju nepokretnog kulturnog dobra, pored ostalog sadrži i katastarske i zemljišno-knjizične podatke. Propisivanje obaveze da taj akt sadrži i katastarske i zemljišno-knjizične podatke ima za cilj identifikaciju nepokretnosti i sopstvenika te nepokretnosti. Imajući ovo u vidu, akt o utvrđivanju nepokretnog kulturnog dobra, kada se radi o katastarskim i zemljišno-knjizičnim podacima, treba da sadrži naziv katastarske opštine, brojeve katastarskih parcela i naznaku o svojini (privatna, društvena, mešovita). Iste kriterijume treba primeniti i u odnosu na zaštićenu okolinu nepokretnog kulturnog dobra. Takođe je potrebno da se izvod iz katastarskog plana nalazi u dosjeu nepokretnosti koja se predlaže za kulturno dobro.

Član 55.

Uklanjanje građevinskog ili drugog objekta čije korišćenje, odnosno postojanje ugrožava zaštitu ili korišćenje kulturnog dobra obavlja se u skladu sa zakonom kojim se uređuje eksproprijacija.

Kad je interes zaštite odnosno korišćenja kulturnog dobra ugrožen nekim građevinskim ili drugim objektom, koji ugrožava kulturno dobro, ova odredba stvara osnovu da se u postupku eksproprijacije utvrdi opšti interes za uklanjanje takvih objekata.

Ustanova zaštite treba da pokrene postupak eksproprijacije kad oceni da određeni građevinski ili drugi objekat ugrožava zaštitu, odnosno korišćenje kulturnog dobra.

5. Utvrđivanje kulturnih dobara od velikog i od izuzetnog značaja

Član 56.

Narodna skupština Republike Srbije utvrđuje kulturna dobra od izuzetnog značaja.

Vlada Republike Srbije utvrđuje nepokretna kulturna dobra od velikog značaja.

Pokretna kulturna dobra od velikog značaja utvrđuju Narodni muzej u Beogradu, Arhiv Srbije, Narodna biblioteka Srbije i Jugoslovenska kinoteka.

Kako je u članu 47. stav 1. i članu 49. ovog zakona određeno koji organ utvrđuje nepokretna kulturna dobra odnosno koje ustanove zaštite utvrđuju pokretna kulturna dobra, to se u ovom članu određuje da Narodna skupština Republike Srbije utvrđuje nepokretna i pokretna kulturna dobra od izuzetnog značaja odlukom kao vrstom akta. Vlada Republike Srbije utvrđuje nepokretna kulturna dobra od velikog značaja, a centralne ustanove zaštite koje čuvaju pokretna kulturna dobra - utvrđuju pokretna kulturna dobra od velikog značaja - rešenjem kao vrstom akta.

Član 57.

Ustanove zaštite svoje predloge za utvrđivanje kulturnih dobara od izuzetnog značaja dostavljaju Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture, Narodnom muzeju u Beogradu, Arhivu Srbije, Narodnoj biblioteci Srbije i Jugoslovenskoj kinoteci.

Uz predlog iz stav 1. ovog člana prilaže se mišljenje sopstvenika, kao i zainteresovanih organa i ustanova.

Objedinjene predloge za utvrđivanje kulturnih dobara od izuzetnog značaja ustanove zaštite iz stava 1. ovog člana dostavljaju ministarstvu nadležnom za poslove kulture, radi upućivanja Vladi Republike Srbije.

Ustanova zaštite svoje predloge za utvrđivanje nepokretnih kulturnih dobara od velikog značaja dostavlja Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture. Objedinjene predloge za utvrđivanje nepokretnih kulturnih dobara od velikog značaja, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture dostavlja ministarstvu nadležnom za poslove kulture, radi upućivanja Vladi Republike Srbije.

Umesto mišljenja sopstvenika može se pribaviti dokaz da je izvršeno oglašavanje radi davanja tog

mišljenja i da je protekao rok od 30 dana od javnog oglašavanja.

Ovom odredbom bliže se razrađuje postupak za utvrđivanje kulturnih dobara od izuzetnog značaja (u st. 1, 2. i 3).

U stavu 4. bliže je utvrđen postupak za utvrđivanje kulturnih dobara od velikog značaja, koje prema člnu 56. stav 2. utvrđuje Vlada Republike Srbije.

Član 58.

Akt o utvrđivanju kulturnih dobara od izuzetnog značaja, odnosno akt o utvrđivanju nepokretnih kulturnih dobara od velikog značaja, objavljuje se u "Službenom glasniku Republike Srbije".

Akti o utvrđivanju kulturnih dobara od izuzetnog značaja, odnosno akt o utvrđivanju nepokretnih kulturnih dobara od velikog značaja, zbog svoje sadržine imaju karakter opštih akata koji se objavljaju u "Službenom glasniku Republike Srbije".

V glava

UPIS U REGISTAR KULTURNIH DOBARA

Član 59.

Na osnovu akta o utvrđivanju, kulturno dobro upisuje se u registar kulturnih dobara.

Uz akt, na osnovu koga je izvršen upis u registar kulturnih dobara, čuva se i dokumentacija o kulturnom dobru.

Član 60.

Registrar kulturnih dobara vode ustanove zaštite po vrstama kulturnih dobara, ako ovim zakonom nije drugčije određeno.

Na kulturna dobra upisana u registar kulturnih dobara stavlja se oznaka da su pod posebnom zaštitom.

Ministar kulture propisaće izgled, sadržinu i način stavljanja oznaka iz stava 2. ovog člana na kulturna dobra, po njihovim vrstama.

Član 61.

Za svaku vrstu kulturnih dobara vode se centralni registri. Centralne registre kulturnih dobara vode: Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Narodni muzej u Beogradu, Arhiv Srbije, Narodna biblioteka Srbije i Jugoslovenska kinoteka.

Ustanove zaštite dužne su da podatke o kulturnim dobrima za koje vode registar dostavljaju ustanovama zaštite koje vode centralne registre kulturnih dobara u roku od 30 dana od dana upisa kulturnog dobra u registar.

Član 62.

Ministar kulture propisuje koji se podaci o kulturnom dobru upisuju u registar, na koji način se vodi registar kulturnih dobara i centralni registri kulturnih dobara, koja se dokumentacija o kulturnim dobrima obrazuje i čuva uz registre, kao i način na koji se kulturna dobra upisuju u registre.

Ministar kulture propisaće način vodenja evidencije o dobrima koja uživaju prethodnu zaštitu, po njihovim vrstama.

Član 63.

Kulturno dobro koje je uništeno ili nestalo, odnosno koje je izgubilo svojstva od posebnog kulturnog i istorijskog značaja, ili je trajno izneto ili izvezeno u inostranstvo, briše se iz registra kulturnih dobara.

Akt o brisanju kulturnog dobra iz registra donosi se na način i u postupku, kao i akt o utvrđivanju kulturnog dobra.

Član 64.

U javnoj knjizi o evidenciji nepokretnosti i pravima na njima izvršiće se zabeležba upisa, odnosno brisanje svojstva kulturnog dobra, na osnovu podataka iz registra kulturnih dobara koje dostavlja ustanova zaštite koja je izvršila upis u registar kulturnih dobara i njihove zaštićene okoline.

register nepokretnih kulturnih dobara vodi ustanova zaštite za područje za koje obavlja delatnost (član 60). Drugi register nepokretnih kulturnih dobara vodi Republički zavod za zaštitu spomenika kulture kao centralna ustanova zaštite (član 61. st. 1. i 2). Istovremeno upis kulturnog dobra u register kulturnih dobara zabeležava se i u javnoj knjizi o evidenciji nepokretnosti i pravima (u zemljišnim knjigama koje vode redovni sudovi).

O pokretnim kulturnim dobrima evidenciju vode ustanove zaštite po vrstama kulturnih dobara (član 60. stav 1). Istovremeno pokretna kulturna dobra po vrstama vode centralne ustanove zaštite u centralnim registrima.

Obaveza upisa kulturnih dobara u registre i čuvanje dokumentacije uz to, jeste ovim zakonom utvrđena mera zaštite.

Zabeležba je vrsta zemljišno-knjižnog upisa kojim se evidentiraju i čine javnim, između ostalog, i izvesne pravne činjenice koje su, ili koje mogu biti, od uticaja na postojanje zemljišno-knjižnih prava. Ovim upisom se ne stiču ili gube zemljišno-knjižna prava.

Zabeležba po ovoj odredbi odnosi se na sam objekat upisa.

Pravna posledica zabeležbe je da se niko ne može pozivati na nepoznavanje odnosa i činjenica zabeleženih u zemljišnoj knjizi.

Na osnovu člana 62. stav 1. doneti su Pravilnik o podacima koji se upisuju u register, načinu vođenja registra i centralnog registra nepokretnih kulturnih dobara i o dokumentaciji o ovim kulturnim dobrima ("Službeni glasnik RS", broj 35/96).

Na osnovu člana 62. stav 2. doneti su Pravilnik o načinu vođenja evidencije o nepokretnostima koje uživaju prethodnu zaštitu ("Službeni glasnik RS", broj 19/95) i Pravilnik o načinu vođenja evidencije registratorskog materijala koji uživa prethodnu zaštitu ("Službeni glasnik RS", broj 28/96).

VI glava

DELATNOST ZAŠTITE KULTURNIH DOBARA I USTANOVE ZAŠTITE

1. Delatnost zaštite kulturnih dobara

Član 65.

Delatnost zaštite kulturnih dobara čine:

- 1) istraživanje i evidentiranje dobara koja uživaju prethodnu zaštitu;
- 2) predlaganje i utvrđivanje kulturnih dobara;
- 3) vodenje registra i dokumentacije o kulturnim dobrima;
- 4) pružanje stručne pomoći na čuvanju i održavanju kulturnih dobara sopstvenicima i korisnicima tih

dobara:

- 5) staranje o korišćenju kulturnih dobara u svrhe odredene ovim zakonom;
- 6) predlaganje i praćenje sprovođenja mera zaštite kulturnih dobara;
- 7) prikupljanje, sređivanje, čuvanje, održavanje i korišćenje pokretnih kulturnih dobara;
- 8) sprovođenje mera tehničke i fizičke zaštite kulturnih dobara;
- 9) izdavanje publikacija o kulturnim dobrima i o rezultatima rada na njihovoj zaštiti;
- 10) izlaganje kulturnih dobara, organizovanje predavanja i drugih prigodnih oblika kulturno-obrazovne delatnosti i
- 11) drugi poslovi u oblasti zaštite kulturnih dobara utvrđeni ovim zakonom i na osnovu njega.

U članu 8. ovog zakona utvrđeno je da se zaštita i korišćenje kulturnih dobara ostvaruje između ostalog i obavljanjem delatnosti zaštite kulturnih dobara.

U ovoj odredbi utvrđeni su pojedinačni poslovi delatnosti zaštite kulturnih dobara koji prate njegov prirođeni tok u njihovom otkrivanju, evidenciji, predlaganju za utvrđivanje kulturnog dobra, kao i zadaci ustanova zaštite prema sopstvenicima i drugim korisnicima tih dobara i staranje o korišćenju kulturnih dobara u svrhe odredene ovim zakonom, bez obzira da li se ona nalaze u ustanovama zaštite ili kod sopstvenika i drugih korisnika.

Pored navedenih poslova, delatnost ustanova zaštite obuhvata i njihovu obavezu izdavanja publikacija o kulturnim dobrima (ovim zakonom utvrđena mera zaštite) i o rezultatima rada na njihovoj zaštiti.

Izlaganje kulturnih dobara od strane ustanova zaštite jeste jedan od osnovnih vidova korišćenja kulturnih dobara. Pored izlaganja, ustanove zaštite su dužne i da drugim merama obezbeđuju dostupnost kulturnih dobara javnosti (obezbeđivanje vodenja kroz stalne postavke, predavanja i slično).

Osim ovih poslova ustanove zaštite po vrstama kulturnih dobara dužne su da obavljaju i poslove zaštite koji se odnose samo na određenu vrstu kulturnih dobara (čl. 75-78).

Član 66.

Poslove u okviru delatnosti zaštite kulturnih dobara mogu obavljati lica s odgovarajućom stručnom spremom i položenim stručnim istpitom.

Poslove utvrđene članom 65. tač. 1) do 7) i tač. 9) i 10) ovog zakona, mogu obavljati lica s visokom stručnom spremom, a poslove iz tač. 8) i 11) lica s najmanje srednjom stručnom spremom u četvorogodišnjem trajanju.

Član 67.

Utvrđivanje stručne sposobljenosti radnika iz člana 66. ovog zakona vrši se polaganjem stručnog ispita.

Programe za polaganje stručnih ispita po strukama i način polaganja propisuje ministar kulture.

Član 68.

Zavisno od poslova na kojima rade, pripravnici polažu stručni ispit u Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture, Arhivu Srbije, Narodnom muzeju u Beogradu, Jugoslovenskoj kinoteci, a pripravnici koji rade na zaštiti stare i retke knjige polažu stručni ispit u Narodnoj biblioteci Srbije.

Troškove prvog polaganja stručnog ispita snosi ustanova zaštite u kojoj radi lice koje polaže stručni ispit.

Član 69.

Radnik koji je u toku rada u ustanovi zaštite položio stručni ispit a stekao je viši stepen obrazovanja, može da obavlja poslove zaštite kulturnih dobara tog stepena obrazovanja, ako položi deo stručnog ispita za taj stepen obrazovanja.

Radnik koji je položio stručni ispit za vršenje drugih poslova i zadatka, može da zasnuje radni odnos u ustanovi zaštite i obavlja poslove zaštite kulturnih dobara najduže godinu dana od dana zasnivanja radnog odnosa, s tim da u tom roku položi deo stručnog ispita za odgovarajući stepen, odnosno vrstu obrazovanja.

Odredbama čl. 66-69. utvrđuju se uslovi za lica koja obavljaju poslove u okviru delatnosti zaštite kulturnih dobara.

Na osnovu člana 67. stav 2. donet je Pravilnik o programu stručnog ispita u delatnosti zaštite kulturnih dobara i načinu njegovog polaganja ("Službeni glasnik RS", br. 11/96 i 15/96).

2. Osnivanje i rad ustanova zaštite

Član 70.

Ustanove zaštite su: zavod za zaštitu spomenika kulture, muzej, arhiv i kinoteka.

Biblioteka koja obavlja zaštitu stare i retke knjige ima položaj ustanove zaštite utvrđene ovim zakonom.

Poslove zaštite kulturnih dobara iz člana 65. tač. 5), 7), 9) i 10) ovog zakona mogu da obavljaju i druga pravna lica koja ispunjavaju uslove u skladu s odredbama ovog zakona.

Fizičke osobine pojedinih vrsta kulturnih dobara kao i različiti karakter njihovih svojstava uslovili su obrazovanje različitih ustanova zaštite.

Određene poslove delatnosti zaštite kulturnih dobara mogu da obavljaju i druga pravna lica, ako ispunjavaju uslove za obavljanje ove delatnosti. Ti poslovi odnose se na staranje o korišćenju kulturnih dobara, njihovo prikupljanje, sredovanje, čuvanje, održavanje pokretnih kulturnih dobara, njihovo izlaganje i izdavanje publikacija o njima (videti čl. 96-98. Zakona).

Član 71.

Ustanova zaštite može se osnovati i početi s radom i obavljati delatnost ako su ispunjeni i posebni uslovi u pogledu prostorija, tehničke opreme i stručnog kadra.

Ministar kulture propisuje bliže uslove iz stava 1. ovog člana.

Ministarstvo nadležno za poslove kulture utvrđuje ispunjenost uslova za početak rada i obavljanje delatnosti ustanova zaštite utvrđenih ovim zakonom.

Na osnovu stava 2. ovog člana donet je Pravilnik o bližim uslovima za početak rada i obavljanje delatnosti ustanova zaštite kulturnih dobara ("Službeni glasnik RS", broj 21/95).

Član 72.

Ustanove zaštite imaju pravo aktivne legitimacije u pogledu ostvarivanja mera zaštite i korišćenja kulturnih dobara i pokretanja krivičnog i prekršajnog postupka.

Imajući u vidu potrebu maksimalnog obezbeđivanja zaštite kulturnih dobara, ovom odredbom konstituiše se pravo i obaveza ustanova zaštite da mogu pokretati sporove pred sudom, protiv lica koja ugrožavaju ili se ne pridržavaju mera zaštite kulturnih dobara, kao i neposrednog pokretanja prekršajnog pa i krivičnog postupka.

Pravo aktivne legitimacije je dopunska mera zaštite kulturnih dobara, koja ustanovu zaštite stavlja u položaj krajnje odgovornosti za pokretanje postupka protiv lica za koja taj postupak nije pokrenuo odgovarajući javni tužilac, odnosno pravobranilac.

Član 73.

Naziv, ime i lik kulturnog dobra mogu se koristiti u komercijalne svrhe samo po odobrenju ustanove zaštite u čiji delokrug spada zaštita tog kulturnog dobra.

Ministarstvo nadležno za poslove kulture daje odobrenje iz stava 1. ovog člana za kulturna dobra od izuzetnog značaja.

Ustanove zaštite koje čuvaju i koriste kulturna dobra, osim kulturnih dobara od izuzetnog značaja, mogu na zahtev pravnih ili fizičkih lica dozvoliti da se naziv, ime i lik kulturnog dobra koristi u komercijalne svrhe.

Kada su u pitanju kulturna dobra od izuzetnog značaja (i pokretna i nepokretna) ovo odobrenje može dati samo ministarstvo nadležno za poslove kulture.

Odobrenja iz ovog člana daju se primenom odredaba Zakona o opštem upravnom postupku.

3. Ustanove zaštite po vrstama kulturnih dobara

Član 74.

Zavod za zaštitu spomenika kulture vrši delatnost zaštite spomenika kulture, prostornih kulturno-istorijskih celina, arheoloških nalazišta i znamenitih mesta.

Muzej vrši delatnost zaštite umetničko-istorijskih dela.

Arhiv vrši delatnost zaštite arhivske grade i registratorskog materijala.

Kinoteka vrši delatnost zaštite filmske grade.

Poslovi zaštite znamenitih mesta i zaštite prirodnih prostora u zaštićenoj okolini nepokretnog kulturnog dobra obavlja ustanova koja vrši delatnost zaštite prirode.

Delatnost zaštite stare i retke knjige vrše biblioteke koje imaju fondove stare i retke knjige i radnike, s odgovarajućom stručnom spremom, sposobljene za vršenje poslova u delatnosti zaštite kulturnih dobara.

U odredbama člana 74. utvrđuju se vrste kulturnih dobara čiju zaštitu obezbeđuju pojedine ustanove zaštite utvrđene u članu 70. Zakona. U stavu 5. ovog člana poveravaju se poslovi zaštite znamenitih mesta i zaštite prirodnih prostora u zaštićenoj okolini nepokretnog kulturnog dobra ustanovi koja vrši delatnost zaštite prirode. Na ovaj način i Republički zavod za zaštitu prirode ima položaj ustanove zaštite kulturnih dobara.

Član 75.

Zavod za zaštitu spomenika kulture, pored poslova iz člana 65. ovog zakona:

1) proučava nepokretna kulturna dobra i izrađuje studije, elaborate i projekte s odgovarajućom dokumentacijom radi najcelishodnije zaštite i korišćenja određenog nepokretnog kulturnog dobra;

2) učestvuje u postupku pripremanja prostornih i urbanističkih planova putem dostavljanja raspoloživih podataka i uslova zaštite nepokretnih kulturnih dobara i učestvuje u razmatranju predloga prostornih i urbanističkih planova;

3) objavljuje gradu o preduzetim radovima na nepokretnim kulturnim dobrima;

4) izrađuje projekte za izvođenje radova na nepokretnim kulturnim dobrima i izvodi te radove u skladu sa zakonom;

5) ostvaruje uvid u sprovodenje mera zaštite i korišćenja nepokretnih kulturnih dobara i

6) obavlja i druge poslove utvrđene ovim zakonom.

Član 76.

Arhiv, pored poslova iz člana 65. ovog zakona:

1) vrši stručni nadzor nad arhiviranjem, čuvanjem, stručnim održavanjem i odabiranjem arhivske grade, kao i izlučivanjem bezvrednog registratorskog materijala, koji se nalazi van arhiva;

2) nalaže preduzimanje mera za oticanje utvrđenih nedostataka u pogledu zaštite arhivske grade i registratorskog materijala;

3) preuzima, čuva i održava arhivsku građu;

- 4) sređuje i obrađuje arhivsku građu;
 - 5) objavljuje arhivsku građu i
 - 6) vrši istraživanja radi stvaranja celina arhivske građe (arhivski fond).
- Arhiv može obrazovati odeljenja u i u mestu van svog sedišta.

Član 77.

Muzej, pored poslova iz člana 65. ovog zakona:

- 1) čuva i održava umetničko-istorijska dela koja se kod njega nalaze;
- 2) obezbeđuje korišćenje umetničko-istorijskih dela u kulturne i druge svrhe putem njihovog izlaganja u okviru stalnih ili povremenih izložbi i na drugi način i
- 3) stara se o čuvanju i održavanju zaštićenih umetničko-istorijskih dela koja se nalaze van muzeja na teritoriji na kojoj vrši delatnost zaštite ovih dela.

Muzej može obrazovati stalne zbirke i odeljenja i u mestu van svog sedišta.

Član 78.

Kinoteka, pored poslova iz člana 65. ovog zakona:

- 1) prikuplja, sređuje i čuva filmsku građu i
- 2) obezbeđuje korišćenje filmske građe u kulturne svrhe, putem javnog pri-kazivanja u svojim prostorijama i na drugi način.

U pogledu primene odredaba čl. 75-78. Zakona videti objašnjenje uz član 65.

Član 79.

Centralne ustanove zaštite kulturnih dobara jesu: Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Arhiv Srbije, Narodni muzej u Beogradu, Narodna biblioteka Srbije i Jugoslovenska kinoteka.

Centralne ustanove zaštite kulturnih dobara:

- 1) ostvaruju uvid u stanje kulturnih dobara i preduzimaju mere u vezi s njihovom zaštitom i korišćenjem;
- 2) pružaju stručnu pomoć i unapređuju rad na zaštiti kulturnih dobara, naročito u pogledu savremenih metoda stručnog rada;
- 3) staraju se o stručnom usavršavanju radnika koji rade na poslovima zaštite kulturnih dobara;
- 4) vode centralne registre za kulturna dobra po vrstama, kao i dokumentaciju o tim kulturnim dobrima i
- 5) obrazuju i vode kompjuterski informacioni centar kulturnih dobara po vrstama.

S ciljem obezbeđivanja potpunog obavljanja delatnosti zaštite na jedinstvenim principima u skladu sa odredbama ovog zakona, ovim članom se ustanovljavaju poslovi kojima se to obezbeđuje. Istovremeno, utvrđuju se ustanove zaštite koje te poslove obavljaju (centralne ili matične ustanove zaštite).

Član 80.

Republički zavod za zaštitu spomenika kulture pored poslova iz čl. 75. i 79. ovog zakona:

- 1) stara se o zaštiti nepokretnih kulturnih dobara;
- 2) stara se o jedinstvenoj primeni kriterijuma u pogledu predlaganja za utvrđivanje nepokretnosti za kulturna dobra i utvrđivanje nepokretnih kulturnih dobara od velikog i od izuzetnog značaja;
- 3) vodi evidenciju i dokumentaciju o nepokretnostima od posebnog značaja za istoriju i kulturu Republike koje se nalaze u zemlji i u inostranstvu i stara se o njihovom očuvanju;
- 4) stara se o jedinstvenoj primeni međunarodnih konvencija i drugih međunarodnih akata na teritoriji Republike.

Na zahtev zainteresovanih ustanova ili građana, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture utvrđuje da li određene stvari, izuzev publikacija, koje uživaju prethodnu zaštitu, odnosno za koje se pretpostavlja da imaju svojstva takvih stvari, mogu da se privremeno ili trajno izvezu u inostranstvo.

Član 81.

Arhiv Srbije obavlja delatnost zaštite registratorskog materijala i arhivske građe, poslove iz čl. 76. i 79. ovog zakona u pogledu zaštite i korišćenja registratorskog materijala i arhivske građe, kao i poslove oko istraživanja i kopiranja arhivske građe od posebnog značaja za istoriju Republike Srbije koja se nalazi u inostranstvu.

Član 82.

Narodni muzej u Beogradu obavlja poslove zaštite iz čl. 77. i 79. ovog zakona u pogledu umetničko-istorijskih dela, kao i poslove oko staranja o očuvanju umetničko-istorijskih dela od posebnog značaja za

istoriju i kulturu Republike Srbije koja se nalaze u inostranstvu.

Član 83.

Narodna biblioteka Srbije obavlja delatnost zaštite stare i retke knjige koje čuva u svojim fondovima i bibliotečke grade koja joj se dostavlja na osnovu ovog zakona i stara se o očuvanju stare i retke knjige od posebnog značaja za istoriju i kulturu Republike Srbije koja se nalazi u inostranstvu.

Narodna biblioteka Srbije obavlja i poslove iz člana 79. ovog zakona u pogledu zaštite i korišćenja stare i retke knjige.

Narodna biblioteka Srbije, Biblioteka Matice srpske u Novom Sadu i Narodna i univerzitetska biblioteka u Prištini, na zahtev zainteresovanih ustanova ili građana utvrđuju da li odredene publikacije koje uživaju prethodnu zaštitu, odnosno za koje se prepostavlja da imaju svojstva takvih stvari, mogu da se privremeno ili trajno izvezu u inostranstvo.

Član 84.

Jugoslovenska kinoteka u Beogradu obavlja delatnost zaštite filmske grde i obavlja poslove iz člana 79. ovog zakona u pogledu zaštite i korišćenja ove grde.

U odredbama čl. 80-84. određene su ustanove zaštite i kulturna dobra od interesa za Republiku Srbiju za čiju zaštitu su one odgovorne.

U okviru tih poslova u članu 80. stav 2. poverava se Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture da utvrđuje da li se za određena dela koja uživaju prethodnu zaštitu, odnosno stvari za koje se prepostavlja da imaju takva svojstva, može odobriti privremeni ili trajni izvoz u inostranstvo.

U odnosu na publikacije takvo ovlašćenje je dato u odredbi člana 83. stav 3. Narodnoj biblioteci Srbije, Biblioteci Matice srpske u Novom Sadu i Narodnoj i univerzitetskoj biblioteci u Prištini. Podrazumeva se da će ovo ovlašćenje navedene biblioteke moći da koriste samo za područje za koje obavljaju delatnost zaštite stare i retke knjige (videti član 85).

Član 85.

Ministar kulture utvrđuje koji zavodi za zaštitu spomenika kulture, arhivi, muzeji i biblioteke i za koju teritoriju obavljaju poslove zaštite nepokretnih, odnosno pokretnih kulturnih dobara, kao i nadležnost muzeja prema vrstama umetničko-istorijskih dela.

Ustanove zaštite prema odredbama ovog zakona mogu obavljati delatnost zaštite kulturnih dobara za određenu teritoriju, a kad se radi o muzejima, oni mogu obavljati i delatnost zaštite umetničko-istorijskih dela po njegovim vrstama za Republiku Srbiju u celini.

Koje će ustanove zaštite i za koju teritoriju obavljati poslove delatnosti zaštite nepokretnih, odnosno pokretnih kulturnih dobara, utvrđuje ministar nadležan za poslove kulture.

Isto tako, ministar nadležan za poslove kulture ovlašćen je da utvrdi koji muzeji obezbeđuju zaštitu određenih vrsta umetničko-istorijskih dela. Muzeji koji obavljaju poslove delatnosti zaštite za određenu vrstu umetničko-istorijskih dela nisu istovremeno i centralne ustanove zaštite.

Na osnovu ove odredbe doneta su: Rešenje o utvrđivanju nadležnosti muzeja prema vrstama umetničko-istorijskih dela i prema teritoriji ("Službeni glasnik RS", broj 28/95), Rešenje o utvrđivanju teritorije zavoda za zaštitu spomenika kulture ("Službeni glasnik RS", broj 48/95) i Rešenje o utvrđivanju teritorije arhiva ("Službeni glasnik RS", broj 7/96).

**4. Čuvanje i korišćenje kulturnih dobara
u muzeju, arhivu, kinoteci i biblioteci**

Član 86.

Umetničko-istorijska dela, arhivsku gradu, filmsku gradu i staru i retku knjigu čuvaju muzeji, kinoteke i određene biblioteke.

Ustanove iz stava 1. ovog člana dužne su da pokretna kulturna dobra prikupljaju, preuzimaju, čuvaju, stručno obrađuju i obezbeđuju njihovo korišćenje u skladu s ovim zakonom.

Član 87.

Muzej, arhiv, kinoteka i određena biblioteka dužni su da obezbede stalni nadzor pokretnih kulturnih dobara od strane za to osposobljenih radnika.

Ustanove zaštite iz stava 1. ovog člana mogu izlagati kulturna dobra ako su ta kulturna dobra obezbedena od požara, fizičko-hemijskih i bioloških uzročnika oštećenja i neovlašćenog otudenja u prostorijama gde se stalno čuvaju i izlažu, kao i mestu privremenog izlaganja.

Kad se u ustanovi zaštite iz stava 1. ovog člana ne mogu obezrediti uslovi za odgovarajuće čuvanje

određenog kulturnog dobra, ministar kulture može odrediti da se to dobro preda na čuvanje određenoj ustanovi zaštite koja može obezbiti njegovu potpuniju zaštitu i dostupnost javnosti.

Član 88.

Ustanove zaštite ne mogu izlagati pokretna kulturna dobra koja nisu kategorisana, obradena i upisana u registar kulturnih dobara.

Član 89.

Ministar kulture utvrđuje pokretna kulturna dobra od izuzetnog značaja koja se ne mogu izlagati van ustanova zaštite kojima su poverena na čuvanje.

Akt o utvrđivanju kulturnih dobara iz stava 1. ovog člana objavljuje se u "Službenom glasniku Republike Srbije"

Pokretna kulturna dobra iz stava 1. ovog člana izuzetno se mogu izložiti van ustanove zaštite, uz prethodno pribavljenu saglasnost ministarstva nadležnog za poslove kulture.

Član 90.

Ustanove zaštite koje obavljaju poslove iz člana 79. ovog zakona donose stručna uputstva o uslovima i načinu čuvanja, korišćenja i održavanja odgovarajuće vrste pokretnih kulturnih dobara i staraju se o njihovom sprovođenju, kao i o obezbeđenju kulturnih dobara od požara, fizičko-hemijske i biološke razgradnje i neovlašćenog otudjenja.

Član 91.

Radi propagiranja kulturnih dobara, ustanove mogu ustupati, uz naknadu ili bez nje, kopije, odlivke i reprodukcije kulturnih dobara koje čuvaju, ako je to u skladu s prirodom i namenom ovih dobara, u smislu ovog zakona.

Član 92.

Fotografsko ili filmsko snimanje nepokretnih kulturnih dobara koje zahteva montažu skela, kulisa ili druge tehničke opreme, korišćenje kranova, upotrebu rasvetnih tela ukupne snage preko dva kilovata ili posebne investicije na kulturnom dobru, odnosno njegovoj zaštićenoj okolini može se vršiti samo na osnovu dozvole nadležnog zavoda za zaštitu spomenika kulture.

Član 93.

Arhivska građa i registaturski materijal, nastali u radu državnih organa i organizacija, organa jedinica teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, političkih organizacija, ustanova i preduzeća i drugih organizacija, verskih zajednica i pojedinaca čuvaju se kao celina - arhivski fond i ne mogu se rasparčavati.

Član 94.

Arhivska i filmska građa mogu se koristiti samo po odobrenju odgovarajuće ustanove zaštite.

Uverenje o činjenicama koje su sadržane u arhivskoj građi, arhivi izdaju u skladu sa Zakonom o opštem upravnom postupku.

Arhivi mogu izdati i prepise dokumenata koje čuvaju kao arhivsku građu.

Član 95.

Strani državljanji mogu da koriste arhivsku, odnosno filmsku građu, samo na osnovu posebne dozvole, u skladu s odredbama ovog zakona koje se odnose na korišćenje ove grade.

Dozvolu iz stava 1. ovog člana daje ministarstvo nadležno za poslove kulture, u skladu s međunarodnim ugovorima, odnosno sporazumima određenih organizacija o faktičkom reciprocitetu korišćenja arhivske i filmske građe a po prethodno pribavljenom mišljenju ustanove zaštite čija se grada koristi.

U odredbama čl. 86-95. Zakona utvrđuju se uslovi i kriterijumi za čuvanje i korišćenje pokretnih kulturnih dobara u muzeju, arhivu, kinoteci i biblioteci.

Pokretna kulturna dobra od izuzetnog značaja u pravilu može da izlaže samo ustanova zaštite kojoj su takva kulturna dobra poverena na čuvanje. Ministar kulture je ovlašćen da utvrdi koja se pokretna kulturna dobra od izuzetnog značaja ne mogu izlagati van ustanove zaštite kojoj su poverena na čuvanje. Međutim, ministarstvo nadležno za poslove kulture izuzetno može dati saglasnost da se takva kulturna dobra mogu izložiti i van ustanove zaštite. Ova saglasnost mora se pribaviti pre izlaganja. Kazna za izlaganje kulturnog dobra od izuzetnog značaja za koje je utvrđeno da se ne može izlagati van ustanove zaštite propisana je odredbom člana 130. stav 1. tačka 23.

Akt o utvrđivanju kulturnih dobara od izuzetnog značaja, koja se ne mogu izlagati van ustanove zaštite kojima su data na čuvanje ima karakter pojedinačnog akta koji se objavljuje u "Službenom glasniku Republike Srbije". Takav akt ministar kulture može doneti za jedno ili više istorodnih, odnosno raznorodnih pokretnih kulturnih dobara od izuzetnog značaja (član 89).

Akt kojim centralne ustanove zaštite propisuju stručna uputstva o uslovima i načinu čuvanja, korišćenja i održavanja odgovarajuće vrste pokretnih kulturnih dobara ima karakter opštег akta koji se u skladu sa Zakonom o objavljivanju zakona i drugih propisa i opštih akata i o izdavanju "Službenog glasnika Republike Srbije" objavljuje u tom glasilu (član 90).

Dozvola za fotografsko ili filmsko snimanje u smislu člana 92. Zakona ima karakter pojedinačnog akta i izdaje se u skladu s odredbama Zakona o opštem upravnom postupku.

Isti karakter akta ima i dozvola za korišćenje arhivske odnosno filmske građe od strane stranih državljana (član 95).

5. Prikupljanje, čuvanje i izlaganje umetničko-istorijskih dela i arhivske građe (muzeju sastavu i arhivsko odeljenje)

Član 96.

Ustanove, preduzeća i druge organizacije mogu obavljati poslove čuvanja i izlaganja umetničko-istorijskih dela vezanih za vršenje njihove delatnosti (u daljem tekstu: muzej u sastavu).

Prava i obaveze radnika koji rade na poslovima muzeja u sastavu, u pogledu korišćenja umetničko-istorijskih dela, utvrđuju se aktima organizacija iz stava 1. ovog člana, u skladu s odredbama ovog zakona.

Na obrazovanje i stručni rad muzeja u sastavu shodno se primenjuju odredbe ovog zakona koje se odnose na muzeje.

Ustanove, preduzeća i druge organizacije mogu obavljati poslove čuvanja i izlaganja umetničko-istorijskih dela vezanih za obavljanje njihove delatnosti, ako za to obrazuju organizacionu jedinicu koja ima položaj muzeja u sastavu tih organizacija. Muzeji u sastavu mogu da obavljaju samo poslove iz člana 65. tač. 5, 7, 9. i 10. Zakona (videti odredbu člana 70. stav 3. Zakona).

Muzej u sastavu kao organizaciona jedinica ustanove, preduzeća ili druge organizacije nema svojstvo pravnog lica. Sva prava i obaveze vezane za čuvanje i korišćenje kulturnih dobara ima organizacija u okviru koje je i muzej u sastavu. U muzeju u sastavu mogu da rade lica koja ispunjavaju uslove za rad u muzeju.

Član 97.

Državni organi i organizacije, organi jedinica teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, ustanove i preduzeća ili druge organizacije mogu u svom sastavu imati arhivsko odeljenje za obavljanje poslova zaštite arhivske građe nastale u njihovom radu, ako je to neophodno za izvršavanje njihovih zadataka.

Prava i obaveze radnika koji rade na poslovima arhivskog odeljenja, u pogledu korišćenja arhivske građe, utvrđuju se aktima organizacija iz stava 1. ovog člana, u skladu s odredbama ovog zakona.

Na obrazovanje i stručni rad arhivskih odeljenja iz stava 1. ovog člana shodno se primenjuju odredbe ovog zakona koje se odnose na arhive.

Arhivsko odeljenje u svom sastavu mogu imati državni organi i organizacije i druga pravna lica, ako je to neophodno za izvršavanje njihovih zadataka. U arhivskom odeljenju mogu se zaposliti lica koja ispunjavaju uslove za rad u arhivima.

6. Muzejska zbirka

Član 98.

Muzejsku zbirku čini skup istorodnih ili raznorodnih umetničko-istorijskih dela.

Muzejsku zbirku mogu da čuvaju ustanove, preduzeća i druge organizacije i pojedinci.

Muzejska zbirka može biti dostupna javnosti samo ako je prethodno stručno obrađena i na stručni način izložena.

Izlaganje muzejske zbirke odobrava muzej kome je poverena delatnost zaštite kulturno-istorijskih dela na toj teritoriji.

Pored muzeja i muzeja u sastavu Zakon stvara mogućnost izlaganja umetničko-istorijskih dela u okviru muzejske zbirke. Zakonom se bliže ne utvrđuju kriterijumi za obrazovanje muzejske zbirke, već se dozvoljava da i skup raznorodnih predmeta koji ne pripadaju ni istoj epohi ni kulturi predstavljaju muzejsku zbirku. Međutim, za izlaganje muzejske zbirke propisani su uslovi i saglasnost muzeja koji vrši delatnost zaštite kulturnih dobara na toj teritoriji.

VII glava

MERE ZAŠTITE I DRUGI RADOVI NA KULTURNIM DOBRIMA

1. Mere tehničke zaštite na nepokretnim kulturnim dobrima

Član 99.

Merama tehničke zaštite u smislu ovog zakona smatraju se radovi na konzerviranju, restauriranju, rekonstrukciji, revitalizaciji i prezentaciji kulturnih dobara.

Mere tehničke zaštite i drugi radovi kojima se mogu prouzrokovati promene oblika ili izgleda nepokretnog kulturnog dobra ili povrediti njegova svojstva, mogu se preduzimati ako se:

- 1) utvrde uslovi za preduzimanje tehničke zaštite i drugih radova;
- 2) pribavi saglasnost na projekat i dokumentaciju za izvođenje ovih radova, u skladu sa zakonom, i
- 3) pribave potrebni uslovi i odobrenja na osnovu propisa o planiranju i uređenju prostora i izgradnji objekata.

Odredba stava 2. ovog člana primenjuje se i u slučaju preduzimanja mera tehničke zaštite i drugih radova na zaštićenoj okolini nepokretnog kulturnog dobra, odnosno na dobru koje uživa prethodnu zaštitu.

Polazeći od odredbe člana 8. ovog zakona u članu 99. utvrđuju se mere tehničke zaštite, uslovi za njihovo preduzimanje, kao i preduzimanje drugih radova kojima se mogu prouzrokovati promene oblika, izgleda i svojstava kulturnog dobra.

Sintagma "mere tehničke zaštite" obuhvata više vrsta radova na kulturnom dobru od kojih su neki radovi samostalna mera zaštite koju preduzima ustanova zaštite u skladu s ovim zakonom. Međutim, među tim merama ima i takvih koje se mogu izvoditi ako su ispunjeni i uslovi za njihovo izvođenje utvrđeni drugim zakonom. Tako pojam rekonstrukcije na postojećem gradevinskom objektu definiše Zakon o izgradnji objekata u članu 2. tačka 13. (u prilogu). Iz ove definicije jasno proizilazi da se pojmom rekonstrukcije ne obuhvataju konzervatorsko restauratorski radovi. Nema sumnje da radovi na revitalizaciji i prezentaciji kulturnih dobara spadaju pod uslove utvrđene samo ovim zakonom.

Uslove za izvođenje mera tehničke zaštite i drugih radova na kulturnom dobru utvrđuju ustanove zaštite (videti član 100) i oni se svode na: prethodno utvrđivanje uslova za preduzimanje mera tehničke zaštite i saglasnost na projekat i dokumentaciju za izvođenje tih radova.

Kad se radi o meri tehničke zaštite koja se izvodi rekonstrukcijom na postojećem gradevinskom objektu, moraju biti ispunjeni i uslovi koji se odnose na uređivanje prostora i izgradnju objekata. (Videti u prilogu izvode iz Zakona o planiranju i uređenju prostora i naselja i Zakona o izgradnji objekata).

Zaštićena okolina nepokretnog kulturnog dobra u celini prati sudbinu samog kulturnog dobra jer je ona njegov sastavni deo, pa se prema odredbi stava 3. ovog člana još jednom naglašava da se uslovi za izvođenje mera tehničke zaštite i drugih radova odnose i na zaštićenu okolinu nepokretnog kulturnog dobra, kao i na dobra koja uživaju prethodnu zaštitu.

Član 100.

Uslove za preduzimanje mera tehničke zaštite i drugih radova na nepokretnim kulturnim dobrima i kulturnim dobrima od velikog značaja, u skladu sa članom 47. st. 2. i 3. i članom 54. ovog zakona, utvrđuje nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture, a za kulturna dobra od izuzetnog značaja Republički zavod za zaštitu spomenika kulture.

O utvrđenim uslovima iz stava 1. ovog člana nadležni zavod dužan je da u roku od sedam dana obavesti Republički zavod za zaštitu spomenika kulture.

Uslove za preduzimanje mera tehničke zaštite, kada projekte i dokumentaciju izrađuje nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture, utvrđuje Republički zavod za zaštitu spomenika kulture.

Uslove za preduzimanje mera tehničke zaštite, kada projekte i dokumentaciju izrađuje Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, utvrđuje ministarstvo nadležno za poslove kulture.

Smisao utvrđivanja uslova za preduzimanje mera tehničke zaštite i drugih radova na nepokretnim kulturnim dobrima jeste da se obezbedi očuvanje fizičkih osobina i svih drugih svojstava koji čine razloge za postojanje određenog kulturnog dobra.

Uslove za preduzimanje mera tehničke zaštite i drugih radova na nepokretnim kulturnim dobrima utvrđuje odgovarajući zavod za zaštitu spomenika kulture.

Republički zavod za zaštitu spomenika kulture ovlašćen je da ove uslove utvrđuje za sva nepokretna kulturna

dobra od izuzetnog značaja, kao i za druga kulturna dobra kad projekte i dokumentaciju radi nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture.

Kad Republički zavod za zaštitu spomenika kulture radi projekte i dokumentaciju, uslove za preduzimanje mera tehničke zaštite utvrđuje ministarstvo nadležno za poslove kulture.

Dakle, nijedan zavod za zaštitu spomenika kulture nije u potpunosti samostalan u pogledu utvrđivanja uslova za preduzimanje mera tehničke zaštite i drugih radova na nepokretnom kulturnom dobru. Iz ovoga proizilazi da zakonodavac smatra da je prethodno utvrđivanje uslova za preduzimanje mera tehničke zaštite i drugih radova na nepokretnom kulturnom dobru najodgovorniji i presudan uslov za pristupanje izvođenju bilo kakvih radova na nepokretnom kulturnom dobru.

Saglasno ovome, u članu 130. stav 1. tač. 25. i 26. Zakona, predviđaju se odgovarajuće kazne.

Član 101.

Saglasnost na projekte i dokumentaciju za izvođenje radova na nepokretnim kulturnim dobrima i kulturnim dobrima od velikog značaja daje nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture, a za kulturna dobra od izuzetnog značaja, saglasnost daje Republički zavod za zaštitu spomenika kulture.

O dатој saglasnosti iz stava 1. ovog člana nadležni zavod dužan je da u roku od sedam dana obavesti Republički zavod za zaštitu spomenika kulture.

Na projekte i dokumentaciju za izvođenje radova, koje izrađuje nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture, saglasnost daje Republički zavod za zaštitu spomenika kulture.

Na projekte i dokumentaciju za izvođenje radova koje izrađuje Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, saglasnost daje ministarstvo nadležno za poslove kulture.

Na projekte i dokumentaciju za izvođenje radova pribavljuju se saglasnosti propisane zakonom.

Projekte i dokumentaciju za izvođenje radova na nepokretnom kulturnom dobru mogu da rade zavodi za zaštitu spomenika kulture i preduzeća koja su registrovana za obavljanje tih poslova i ispunjavaju uslove utvrđene Zakonom o izgradnji objekata.

Ovlašćenje za davanje saglasnosti na projekte i dokumentaciju za izvođenje radova na nepokretnim kulturnim dobrima od izuzetnog značaja daje Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, a za ostala kulturna dobra daju nadležni zavodi za zaštitu spomenika kulture.

Kad saglasnost na projekte i dokumentaciju daje nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture, on ima obavezu da o tome, u roku od sedam dana, obavesti Republički zavod za zaštitu spomenika kulture. U protivnom može biti kažnjeno za prekršaj prema odredbi člana 130. stav 1. tačka 27. Zakona.

Polažeći od načela primjenjenog učlanu 100. ovog zakona, da u izradi uslova za izvođenje mera tehničke zaštite učestvuju najmanje dva zavoda za zaštitu spomenika kulture ili Republički zavod za zaštitu spomenika kulture i ministarstvo nadležno za poslove kulture, i u ovom članu dosledno se primjenjuje isto načelo. Tako, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture daje saglasnost na projekte i dokumentaciju koju izrađuju nadležni zavodi za zaštitu spomenika kulture, dok na njegove projekte, saglasnost daje ministarstvo nadležno za poslove kulture.

Na uslove i odobrenja na osnovu propisa o izgradnji objekata daje se i saglasnost u skladu sa Zakonom o izgradnji objekata (videti u prilogu izvode iz tog zakona).

Član 102.

Radove na nepokretnom kulturnom dobru, predviđene projektom i dokumentacijom na koje je data saglasnost, mogu da izvode ustanove zaštite i druge ustanove i preduzeća, druga pravna lica i preduzetnici, koji imaju stručni kadar i opremu propisanu u skladu s ovim zakonom.

Prema odredbi člana 71. Zakona, ustanova zaštite može obavljati delatnost ako između ostalog ima i odgovarajući stručni kadar. Ministar nadležan za poslove kulture ovlašćen je da propiše bliže uslove za obavljanje delatnosti ustanova zaštite (član 71. stav 2), pa u skladu s tim ovlašćenjem propisao je te uslove i za zavode za zaštitu spomenika kulture (videti Pravilnik o bližim uslovima za početak rada i obavljanje delatnosti ustanova zaštite kulturnih dobara - "Službeni glasnik Republike Srbije", broj 21/95).

Druge ustanove, preduzeća i preduzetnici koji imaju stručni kadar i opremu propisanu za zavode za zaštitu spomenika kulture, mogu da izvode radove na nepokretnom kulturnom dobru, u skladu s odredbama Zakona.

Ispunjenoš uslova za obavljanje delatnosti zavoda za zaštitu spomenika kulture utvrđuje ministarstvo nadležno za poslove kulture (član 71. stav 3), pa u skladu s tim, druge ustanove, preduzeća i preduzetnici pre učešća u licitaciji za izvođenje radova na nepokretnom kulturnom dobru moraju pribaviti akt ministarstva nadležnog za poslove kulture da ispunjavaju uslove u pogledu stručnih kadrova i opreme za izvođenje radova na nepokretnom kulturnom dobru.

Za nepridržavanje ove odredbe predviđena je kazna u članu 130. stav 1. tačka 25.

Član 103.

Ako se radovi na nepokretnim kulturnim dobrima izvode bez utvrđenih uslova za preduzimanje mera tehničke zaštite ili bez saglasnosti na projekat i dokumentaciju, nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture, odnosno Republički zavod za zaštitu spomenika kulture za kulturna dobra od izuzetnog značaja, zabraniće dalje izvođenje radova i podneti zahtev nadležnom organu za rušenje, odnosno povraćaj u prvobitno stanje objekta, o trošku investitora.

Ako se radovi na nepokretnom kulturnom dobru ne izvode u skladu s projektom i dokumentacijom na koje je data saglasnost za izvođenje tih radova, nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture, odnosno Republički zavod za zaštitu spomenika kulture za kulturna dobra od izuzetnog značaja, obustaviće privremeno radove i utvrditi rok za ispunjenje uslova za nastavak tih radova.

Ukoliko investitor ne obustavi radove, nadležni zavod podneće zahtev nadležnom organu za rušenje, odnosno za povraćaj u prvobitno stanje objekta, o trošku investitora.

Pored predviđenih kazni i izvođenje mera tehničke zaštite i drugih radova na nepokretnom kulturnom dobru, ovim članom se uvodi i posebna mera zaštite nepokretnih kulturnih dobara. Ova mera sastoji se u ovlašćenju zavoda za zaštitu spomenika kulture da može izreći zabranu izvođenja radova kad se izvode bez utvrđenih uslova ili bez saglasnosti predviđenih ovim zakonom. Meru privremene obustave radova zavod može izreći i kad se radovi na nepokretnom kulturnom dobru ne izvode u skladu s projektom i dokumentacijom na koje je data saglasnost.

Meru privremene obustave radova, odnosno zabrane daljeg izvođenja radova za nepokretna kulturna dobra od izuzetnog značaja izriče Republički zavod za zaštitu spomenika kulture.

Zavodi su po odredbama ovog člana dužni da izreknu pomenute mere i podnesu zahtev nadležnom opštinskom organu za rušenje, odnosno povraćaj u prvobitno stanje o trošku investitora. Kad se radi o privremenoj obustavi radova zavodi utvrđuju primeren rok za ispunjenje uslova za nastavak tih radova.

Kad investitor ne obustavi radove, nadležni zavod podneće zahtev nadležnom opštinskom organu za rušenje, odnosno za povraćaj u prvobitno stanje, i pre isteka određenog roka za ispunjenje uslova.

Za nepridržavanje odredaba iz st. 1. i 2. ovog člana, propisana je kazna u članu 130. stav 1. tačka 28. Zakona.

Član 104.

Rešenja kojima se utvrđuju uslovi za preduzimanje mera tehničke zaštite i izvođenje drugih radova, daje saglasnost na projekte i dokumentaciju za izvođenje radova na nepokretnim kulturnim dobrima, odnosno rešenja o zabrani daljih izvođenja radova i akt o rušenju, odnosno o vraćanju objekta u prvobitno stanje donose se po skraćenom postupku, u skladu s odredbama Zakona o opštem upravnom postupku.

Protiv rešenja iz stava 1. ovog člana, koje je doneo nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture, može se izjaviti žalba Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture. Protiv rešenja iz stava 1. ovog člana koje je doneo Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, može se izjaviti žalba ministarstvu nadležnom za poslove kulture.

Žalba na rešenje iz stava 2. ovog člana ne zadržava izvršenje.

Član 105.

Investitor je dužan da u roku od 15 dana od dana završetka radova na nepokretnom kulturnom dobru o tome obavesti nadležni zavod koji je doneo rešenje o saglasnosti na projekat i dokumentaciju za njihovo izvođenje.

Nadležni zavod će u roku od pet dana od dana prijema obaveštenja iz stava 1. ovog člana o trošku investitora izvršiti pregled i proveru na licu mesta i zapisnički utvrditi da li su radovi izvedeni u skladu s projektom i dokumentacijom na koje je izdata saglasnost (u daljem tekstu: projekat).

Ako utvrdi da radovi nisu izvedeni u skladu s projektom, nadležni zavod iz stava 1. ovog člana će svojim rešenjem naložiti investitoru da u određenom roku izvedene radove usaglasi s projektom.

Ukoliko investitor ne postupi u skladu s rešenjem iz stava 3. ovog člana, nadležni zavod koji je doneo to rešenje podneće zahtev nadležnom organu za rušenje, odnosno za povraćaj u prvobitno stanje objekta, o trošku investitora.

Investitor je, prema odredbi člana 2. tačka 16. Zakona o izgradnji objekata, lice za čije potrebe se gradi objekat, odnosno koji finansira izgradnju objekta i na čije ime se izdaje građevinska dozvola. Saglasno funkcijama koje su namenjene ustanovama zaštite po ovom zakonu, one moraju imati stalni uvid u stanje kulturnih dobara za koje obavljuju delatnost zaštite. Odredbom stava 1. utvrđuje se obaveza investitora da obavesti nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture o završetku radova na nepokretnom kulturnom dobru i to uradi u roku od 15 dana od dana završetka tih radova. Ova mera ima za cilj da zavodu omogući utvrđivanje da su radovi na nepokretnom kulturnom dobru izvedeni u skladu sa uslovima na koje je data saglasnost. U protivnom, zavod za zaštitu spomenika kulture može da traži da se radovi usaglase s projektom u određenom roku. Po proteku tog roka, zakonodavac daje nalog nadležnom zavodu da podnese zahtev za rušenje, odnosno za povraćaj u prvobitno stanje objekta, o trošku investitora.

U članu 130. stav 1. tačka 29. Zakona, propisana je kazna za nepostupanje u skladu sa stavom 1. ovog člana.

Član 106.

O preduzimanju mera tehničke zaštite i izvođenju drugih radova na nepokretnim kulturnim dobrima i njihovoj zaštićenoj okolini investitor je dužan da obezbedi vođenje dokumentacije u skladu s posebnim propisima i da po završetku radova preda primerak dokumentacije nadležnom zavodu za zaštitu spomenika kulture, a za kulturna dobra od izuzetnog značaja Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture.

Dokumentacija koju investitor vodi o izvođenju radova na nepokretnostima u jednom primerku predaje se nadležnom zavodu za zaštitu spomenika kulture. Ova obaveza investitora ujedno je i ovim zakonom utvrđena mera zaštite nepokretnog kulturnog dobra.

Članom 130. stav 1. tačka 30. predviđena je kazna za investitora koji ne vodi dokumentaciju u skladu s ovim članom.

Član 107.

Uslovi čuvanja, održavanja i korišćenja kulturnih dobara, kao i dobara koja uživaju prethodnu zaštitu i utvrđene mere zaštite, ugrađuju se u prostorne i urbanističke planove.

Nadležna ustanova zaštite dužna je da uslove i mere iz stava 1. ovog člana dostavi organu nadležnom za pripremanje prostornog, odnosno urbanističkog plana u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva.

Za dostavljanje uslova i mera iz stava 1. ovog člana, nadležnoj ustanovi zaštite pripada naknada za dodatne troškove na teret organa nadležnog za pripremanje prostornog, odnosno urbanističkog plana.

Nadležni zavod, odnosno Republički zavod za zaštitu spomenika kulture daju mišljenja o nacrtima prostornih i urbanističkih planova koja se obavezno prilažu prilikom razmatranja i donošenja tih planova.

Organizacija zaštite obaveštava ministarstvo nadležno za poslove kulture u slučaju da prostorni i urbanistički planovi ne sadrže uslove i mera iz stava 1. ovog člana.

Na predlog ministarstva nadležnog za poslove kulture, Vlada Republike Srbije može obustaviti od izvršenja prostorne i urbanističke planove kojima se, u dovoljnoj meri, ne obezbeđuje zaštita i korišćenje kulturnih dobara, kao i dobara koja uživaju prethodnu zaštitu.

Prostorni i urbanistički planovi su opšti akti države i njenih teritorijalnih jedinica, kojima se uređuje i koristi prostor kao prirodna i radom stvorena vrednost. Njima se utvrđuje namena, organizacija i uređenje prostora i naselja, obezbeđuje racionalno korišćenje, povezivanje i usklađuje njihova međuzavisnost.

Prostorni planovi se donose kao: Prostorni plan Republike Srbije, regionalni prostorni plan, prostorni plan područja posebne namene i prostorni plan mreže infrastrukture.

Urbanistički planovi se donose kao: generalni plan grada, odnosno naselja, generalni plan predela, generalni plan mreže infrastrukture i regulacioni plan.

U odredbama ovog člana utvrđuju se obaveze i položaj ustanova zaštite u odnosu na uslove čuvanja, održavanje i korišćenje kulturnih dobara i dobara koja uživaju prethodnu zaštitu, koji moraju biti obuhvaćeni u prostornim i urbanističkim planovima.

Kako i pored precizno utvrđenih ovlašćenja i postupaka kojima se obezbeđuje ugrađivanje uslova i mera za zaštitu kulturnih dobara u prostornim i urbanističkim planovima može doći do propusta koji mogu ugroziti zaštitu kulturnih dobara, to zakonodavac u sistem ugrađuje i pravo Vlade Republike Srbije da obustavlja od izvršenja prostorne i urbanističke planove kojima se u dovoljnoj meri ne obezbeđuje zaštita i korišćenje kulturnih dobara, kao i dobara koja uživaju prethodnu zaštitu. Ovo ovlašćenje Vlade Republike Srbije ima za cilj da se još jedanput ispitaju uslovi za zaštitu kulturnih dobara u prostornim i urbanističkim planovima. Obustavljanjem od izvršenja prostornih i urbanističkih planova ne menja se položaj i prava organa i organizacija u donošenju tih planova, odnosno u toku njihovih preispitivanja.

Član 108.

Premeštanje nepokretnog kulturnog dobra na novu lokaciju može se samo izuzetno dozvoliti, ako za to postoje opravdani razlozi.

Dozvolu iz stava 1. ovog člana za kulturna dobra daje Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, a za kulturna dobra od izuzetnog i od velikog značaja ministarstvo nadležno za poslove kulture.

Kad je fizički moguće da se nepokretno kulturno dobro sačuva i premeštanjem na novu lokaciju, ovim članom se to dozvoljava, ako za to postoje opravdani razlozi. Procenu opravdanosti razloga za premeštanje nepokretnog kulturnog dobra treba da da Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, bez obzira ko daje dozvolu za premeštanje nepokretnog kulturnog dobra.

Član 109.

Ako se u toku izvođenja građevinskih i drugih radova nađe na arheološka nalazišta ili arheološke predmete, izvođač radova je dužan da odmah, bez odlaganja prekine radove i obavesti nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture i da preduzme mera da se nalaz ne uništi i ne ošteti i da se sačuva na mestu i položaju u kome je otkriven.

Ako postoji neposredna opasnost oštećenja arheološkog nalazišta ili predmeta, nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture privremeno će obustaviti radove dok se na osnovu ovog zakona ne utvrdi da li je odnosa nepokretnost ili stvar kulturno dobro ili nije.

Ako nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture ne obustavi radove, radove će obustaviti Republički zavod za zaštitu spomenika kulture.

Kao mera zaštite stvari i tvorevina na koje se može naći tokom izvođenja građevinskih i drugih radova, prvenstveno na zemlji, propisana je obaveza izvođača radova da u slučaju ako nađe na arheološko nalazište ili arheološke predmete, bez odlaganja prekine radove, obavesti o tome nadležni zavod i preduzme mera da se nalaz ne uništi, ne ošteti i da se sačuva na mestu i položaju na kome je otkriven.

Videti odredbu člana 28. sa objašnjenjem.

Ova obaveza izvođača radova je i sankcionisana u članu 130. stav 1. tačka 31. Zakona.

Nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture privremeno će obustaviti radove ako postoji neposredna opasnost od opštег oštećenja nalazišta ili predmeta. Obustava radova može trajati dok se ne utvrdi da li nepokretnost ili stvar imaju svojstva kulturnog dobra.

Republički zavod za zaštitu spomenika kulture dužan je da obustavi radove ako to ne učini nadležni zavod. Ovo ovlašćenje i obaveza proistekli su iz načela da o merama zaštite nepokretnih kulturnih dobara uvek treba i mogu da odlučuju dve ustanove ili jedna ustanova zaštite i republički organ uprave nadležan za poslove kulture.

Član 110.

Investitor objekta dužan je da obezbedi sredstva za istraživanje, zaštitu, čuvanje, publikovanje i izlaganje dobra koje uživa prethodnu zaštitu koje se otkrije prilikom izgradnje investicionog objekta - do predaje dobra na čuvanje ovlašćenoj ustanovi zaštite.

Polazeći od obaveza ustanova zaštite utvrđene ovim zakonom, prema odredbi ovog člana nadležna ustanova zaštite ima obavezu da zahteva od investitora nepokretnog objekta da obezbedi sredstva za istraživanje, zaštitu, čuvanje, publikovanje i izlaganje dobara koja uživaju prethodnu zaštitu, a otkrivena su prilikom izgradnje investicionog objekta. Ova obaveza investitora postoji sve do predaje dobra na čuvanje ovlašćenoj ustanovi zaštite.

Ako investitor za obaveze iz ovog člana ne obezbedi sredstva kazniće se za prekršaj na osnovu člana 130. stav 1. tačka 32. Zakona.

2. Mere tehničke zaštite na pokretnim kulturnim dobrima

Član 111.

Mere tehničke zaštite na pokretnim kulturnim dobrima mogu se preduzimati, samo ako se:

1) obave prethodna istraživanja pomoću fizičko-hemijskih i drugih metoda u cilju utvrđivanja hemijskog sastava materijala, tehnologije i tehnike izrade, stanja kulturnog dobra i uzroka njegovog propadanja;

2) utvrdi metoda ili tehnika izvođenja mera tehničke zaštite na osnovu rezultata prethodnih istraživanja.

O izvršenim radovima iz stava 1. ovog člana i njihovim rezultatima vodi se dokumentacija.

Merama tehničke zaštite pokretnih kulturnih dobara smatraju se poslovi na njihovom održavanju (konzervaciji i restauraciji), način smeštaja i izlaganja.

Zavisno od vrste pokretnih kulturnih dobara, Narodni muzej u Beogradu, Arhiv Srbije, Narodna biblioteka Srbije i Jugoslovenska kinoteka, propisuju uslove i način preduzimanja mera tehničke zaštite na pokretnim kulturnim dobrima.

Poštujуći iskustvo struke, ovim članom se utvrđuju obaveze ustanova zaštite da obave istraživanje i utvrde metode ili tehniku izvođenja mera tehničke zaštite na osnovu rezultata prethodnih istraživanja. Istovremeno, zakonom se stvara obaveza da se o izvršenim radovima i njihovim rezultatima vodi dokumentacija.

Imajući u vidu složenost i obimnost mera tehničke zaštite na pokretnim kulturnim dobrima, s obzirom na raznorodnost materijala od koga su sačinjeni, Zakon je dao ovlašćenje centralnim ustanovama zaštite da propisu uslove

i način preduzimanja mera tehničke zaštite na pokretnim kulturnim dobrima.

U članu 130. stav 1. tačka 33. Zakona predviđena je kazna za izvođenje mera tehničke zaštite na pokretnom kulturnom dobru, protivno propisanim uslovima i načinu predviđenim u ovom članu.

Kao primer dobro obavljenih istraživanja pre pristupanja konzervaciji i restauraciji kulturnog dobra, treba videti studiju dr Vere Radosavljević - Miroslavljevo jevanđelje (Studija u vezi s tehnologijom izrade, stanjem i zaštitom), koju je izdala Narodna biblioteka Srbije, 1994. godine.

3. Istraživanja arheoloških nalazišta

Član 112.

Iskopavanje i istraživanje arheološkog nalazišta obavlja naučna ustanova ili ustanova zaštite, u skladu s ovim zakonom.

Ministarstvo nadležno za poslove kulture odobrava arheološko iskopavanje i istraživanje arheološkog nalazišta.

Odobrenje se može izdati naučnoj ustanovi ili ustanovi zaštite ako ima sačinjen projekat o istraživanjima arheološkog nalazišta, odgovarajuće stručne kadrove, opremu i obezbedena sredstva za istraživanje i sprovođenje mera zaštite nalazišta i nalaza.

Iskopavanje i istraživanje arheoloških nalazišta ovim se članom stavlju pod posebno pooštren režim. Njima se mogu baviti samo naučne ustanove u oblastima vezanim za zaštitu i istraživanje kulturnih dobara i istorije, kao i ustanove zaštite.

Iskopavanje i istraživanje arheološkog nalazišta mogu obavljati i ove ustanove ako su dobine odobrenje ministarstva nadležnog za poslove kulture, i ako prethodno imaju sačinjen projekat o istraživanjima arheološkog nalazišta, kadrove, opremu i obezbedena sredstva za sprovođenje mera zaštite nalazišta i nalaz.

Prilikom odobravanja arheoloških iskopavanja ministarstvo uzima u obzir postojanje opšteg interesa za tim iskopavanjem i mogućnost sprovođenja mera zaštite nalazišta i nalaza u zadatim uslovima.

Neovlašćeno obavljanje arheoloških iskopavanja i istraživanja predstavlja krivično delo za koje se može izreći kazna zatvora do tri godine (član 240a) Krivičnog zakona Republike Srbije).

Član 113.

Odobrenjem za iskopavanje i istraživanje arheološkog nalazišta određuje se područje na kome se mogu izvoditi radovi, vrsta i obim radova, vreme u kome će se radovi izvoditi i obaveze izvođača radova u pogledu preduzimanja mera tehničke zaštite nalazišta i nalaza.

Ustanova koja vrši arheološka iskopavanja i istraživanja, odgovorna je za sprovođenje mera zaštite i obezbeđenja arheološkog nalazišta i nalaza.

Akt ministarstva nadležnog za poslove kulture kojim se odobrava iskopavanje i istraživanje arheološkog nalazišta donosi se u skladu s odredbama Zakona o opštem upravnom postupku i njegov dispozitiv mora da sadrži: područje na kome se mogu izvoditi radovi, vrstu i obim radova, vreme u kome će se radovi izvoditi i obaveze izvođača radova u pogledu preduzimanja mera tehničke zaštite nalazišta i nalaza.

Odgovornost za sprovođenje mera zaštite i obezbeđenje arheološkog nalazišta i nalaza obezbeđuje se i kaznenom odredbom propisano u članu 132. stav 1. tačka 1. Zakona.

Član 114.

Ako se arheološka iskopavanja i istraživanja ne obavljaju u skladu s odobrenjem, ministarstvo nadležno za poslove kulture može naložiti privremeno obustavljanje radova i utvrditi rok za ispunjenje uslova za nastavljanje radova, odnosno zabraniti izvođenje radova ako se u određenom roku ne ispune uslovi za nastavak radova.

Ministarstvo nadležno za poslove kulture dužno je da prati tok radova na arheološkom iskopavanju i istraživanju. Ukoliko se ti radovi ne obavljaju u skladu s odobrenjem, ministarstvo može naložiti privremeno obustavljanje radova i utvrditi tok radova na arheološkom iskopavanju i istraživanju. Ukoliko se ti radovi ne obavljaju u skladu s odobrenjem, ministarstvo može naložiti privremeno obustavljanje radova i utvrditi rok za ispunjenje uslova za nastavljanje radova. Ako se u datom roku ne ispune uslovi za nastavak radova, ministarstvo može zabraniti dalje izvođenje radova.

Akt kojim se privremeno obustavljuju radovi ili zabranjuje izvođenje radova na iskopavanju i istraživanju arheoloških nalazišta, donosi se u upravnom postupku.

Lica koja nastave da vrše arheološka iskopavanja i istraživanja protivno rešenju o zabrani, odgovaraće za krivično delo iz člana 240a Krivičnog zakona Republike Srbije.

Član 115.

Ustanova koja vrši arheološka iskopavanja i istraživanja vodi dnevnik radova i drugu dokumentaciju o tim radovima.

Ministar kulture propisuje obrasce, sadržaj i način vođenja dokumentacije iz stava 1. ovog člana, koja se vodi o arheološkim iskopavanjima i istraživanjima.

Dnevnik radova arheoloških iskopina i istraživanja i dokumentacija o tim radovima vodi se na obrascima čiji sadržaj i način vođenja propisuje ministar kulture.

Pravilnik o obrascima za dokumentaciju koja se vodi o arheološkom iskopavanju i istraživanju objavljen je u "Službenom glasniku Republike Srbije", broj 19. od 5. juna 1995. godine.

Ustanova koja ne vodi dnevnik radova i drugu dokumentaciju o tim radovima čini prekršaj iz člana 132. stav 1. tačka 2. Zakona.

Član 116.

Ustanova koja je vršila arheološka iskopavanja i istraživanja, dužna je da u roku od tri meseca po završenim radovima dostavi ministarstvu nadležnom za poslove kulture izveštaj o izvršenom iskopavanju, odnosno istraživanju.

Izveštaj o arheološkom iskopavanju, odnosno istraživanju sadrži osnovne podatke o radovima, a naročito plan nalazišta s potrebnim brojem tehničkih i fotografskih snimaka, inventar iskopanih i nađenih predmeta, vreme u kome su radovi izvršeni, spisak stručnih lica koja su obavila radove, utrošena sredstva i preduzete mere tehničke zaštite nalazišta i nalaza.

Ustanova koja ne predlaže izveštaj o radovima na arheološkim iskopavanjima i istraživanjima u roku od tri meseca od završetka radova čini prekršaj člana 132. stav 1. tačka 3. Zakona.

Član 117.

Ustanova koja je obavila arheološka istraživanja može, radi naučne obrade da zadrži pokretne arheološke nalaze najduže godinu dana, ako s ustanovom zaštite kojoj su ti nalazi povereni na čuvanje nije drukčije dogovoreno.

Po završetku arheološkog iskopavanja ili istraživanja, ustanova koja je obavila ove radove, dužna je da u roku od jedne godine predlaže ministarstvu nadležnom za poslove kulture dokumentaciju koju je vodila na propisanim obrascima.

Ministarstvo nadležno za poslove kulture dostaviće primljenu dokumentaciju iz stava 2. ovog člana nadležnom zavodu za zaštitu spomenika kulture, u roku od 30 dana od dana prijema.

Dokumentacija iz stava 2. ovog člana čuva se trajno.

Ovom odredbom ustanovljava se takozvano "autorsko pravo" na obradu arheološkog nalaza. Iz ovog prava ustanove proizilazi i pravo pojedinca koji je u ime ustanove obavljao arheološko iskopavanje, odnosno istraživanje.

Pokretni arheološki nalazi predaju se na čuvanje odgovarajućoj ustanovi zaštite i ona može da se dogovori sa ustanovom koja je obavila arheološka iskopavanja da zadrži arheološke nalaze i duže od godinu dana, radi naučne obrade.

Nepoštovanje odredaba st. 1. i 2. ovog člana sankcionisano je članom 132. stav 1. tač. 4. i 5. Zakona, odnosno stavom 2. toga člana.

4. Privremeno i trajno iznošenje i izvoz kulturnih dobara

Član 118.

Kulturno dobro može se samo izuzetno trajno izvesti, odnosno izneti u inostranstvo, ako za to postoje opravdani razlozi.

Odobrenje za trajni izvoz ili privremeno iznošenje kulturnog dobra, izdaje ministarstvo nadležno za poslove kulture.

U članu 15. Zakona utvrđeno je pravilo da se kulturno dobro ne sme iznositi niti izvoziti u inostranstvo, ako zakonom nije drukčije određeno.

U članu 118. Zakona utvrđuje se mogućnost izuzetnog trajnog iznošenja, odnosno iznošenja kulturnog dobra u inostranstvo. Ministarstvo nadležno za poslove kulture ceni opravdanost razloga za trajni izvoz, odnosno iznošenje u inostranstvo.

U skladu s odredbama Zakona o opštem upravnom postupku, na osnovu stava 2. ovog člana izdaje se rešenje,

kojim se odobrava, odnosno zabranjuje trajni izvoz, odnosno iznošenje u inostranstvo.

U skladu s odredbama Zakona o opštem upravnom postupku na osnovu stava 2. ovog člana izdaje se rešenje, kojim se odobrava, odnosno zabranjuje trajni izvoz kulturnog dobra.

Za privremeno iznošenje kulturnog dobra iz zemlje dozvolu izdaje ministarstvo nadležno za poslove kulture. Zakonom nije predviđeno da se za izdavanje dozvole za privremeno iznošenje kulturnih dobara pribavlja mišljenje odgovarajuće ustanove zaštite.

Aktom kojim se dozvoljava privremeno iznošenje kulturnih dobara u inostranstvo neophodno je utvrditi: podatke o kulturnom dobru, razlozima iznošenja, vremenu za koje se dozvola izdaje, obaveza utvrđivanja stanja kulturnog dobra pre iznošenja i nakon vraćanja u zemlju. Pored ovih podataka neophodno je utvrditi obavezu ustanove ili lica koje privremeno iznosi iz zemlje kulturno dobro da po isteku vremene za koje je dozvoljeno iznošenje, obavesti ministarstvo nadležno za poslove kulture o vraćanju kulturnog dobra u zemlju, njegovom stanju i stalnom mestu čuvanja.

Kao mera zaštite kulturnog dobra od neovlašćenog iznošenja iz zemlje u članu 184b Krivičnog zakona Republike Srbije propisano je krivično delo, za koje se može izreći kazna zatvora do osam godina zatvora.

VIII glava

PROMET I EKSPROPRIJACIJA KULTURNIH DOBARA

1. Pravo preče kupovine

Član 119.

Pravo preče kupovine kulturnog dobra ima nadležna ustanova zaštite.

Ostvarivanje prava preče kupovine nepokretnog kulturnog dobra obavlja se na način i po postupku utvrđenim zakonom kojim se uređuje promet nepokretnosti.

Kulturna dobra mogu se nalaziti u svim oblicima svojine. Kad se kulturno dobro želi da otudi prodajom, pravo preče kupovine kulturnog dobra obezbeđeno je za ustanovu zaštite koja delatnost zaštite kulturnih dobara obavlja za potrebe države, odnosno njenih teritorijalnih jedinica (pokrajine, opštine). Na taj način pravo preče kupovine kulturnog dobra je ustanovljeno samo za račun države.

Kad se obavlja promet nepokretnog kulturnog dobra postupa se u skladu s propisima koji se odnose na promet nepokretnosti.

Trajanje zakonskog prava preče kupovine nije ograničeno. Ustanove zaštite koje imaju pravo preče kupovine moraju biti obaveštene pismeno o nameravanoj prodaji i o njenim uslovima. Ukoliko o tome ustanove zaštite ne budu obaveštene, mogu zahtevati poništenje prodaje. Pravila o prodaji s pravom preče kupovine shodno se primenjuje i na zakonsko pravo preče kupovine. Videti odredbe čl. 527-533. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 57/89 i "Službeni list SRJ", broj 31/93).

2. Razmena kulturnih dobara

Član 120.

Ustanove zaštite mogu međusobno da razmenjuju pokretna kulturna dobra koja čuvaju radi obrazovanja celine fondova ili zbirki.

Ustanove zaštite mogu razmenjivati, uz saglasnost centralne ustanove zaštite, pokretna kulturna dobra i sa drugim pravnim, odnosno fizičkim licima, ako kulturna dobra koja se razmenjuju imaju približno istu materijalnu vrednost.

Ustanove zaštite čuvaju pokretna kulturna dobra koja su u državnoj svojini. U odredbi člana 120. stav 1. Zakona, ustanovama zaštite dozvoljava se da međusobno razmenjuju pokretna kulturna dobra koja čuvaju, radi obrazovanja celine fondova ili zbirki. Kriterijum vrednosti kulturnih dobara nije presudan kad se razmena obavlja među ustanovama zaštite. Međutim, kriterijum materijalne vrednosti kulturnog dobra može biti presudan kada je u pitanju razmena između ustanove zaštite s drugim pravnim, odnosno fizičkim licima. Zbog toga je u stavu 2. uvedena saglasnost centralne ustanove zaštite na tu razmenu. Akt kojim se daje saglasnost na razmenu kulturnog dobra između ustanove zaštite i drugih pravnih, odnosno fizičkih lica, daje se u skladu s odredbama Zakona o opštem upravnom postupku, u kome se obezbeđuje i pravo zaštite učesnika u razmeni.

3. Eksproprijacija i administrativni prenos kulturnih dobara

Član 121.

Klasifikacija nepokretnog kulturnog dobra, odnosno administrativni prenos kulturnog dobra u državnoj ili društvenoj svojini s jednog na drugo pravno lice, može se vršiti:

1) ako sopstvenik, odnosno korisnik nema mogućnosti ili interesa da obezbedi sprovodenje mera zaštite, pa preti opasnost da kulturno dobro bude uništeno;

2) ako se na drugi način ne mogu obavljati arheološka iskopavanja, i sprovesti mere tehničke zaštite na kulturnom dobru;

3) ako na drugi način ne može da se obezbedi dostupnost javnosti kulturnog dobra od velikog, odnosno od izuzetnog značaja.

Opšti interes za eksproprijaciju, odnosno administrativni prenos kulturnog dobra u smislu stava 1. ovog člana utvrđuje Vlada Republike Srbije.

Kao jedna od mera zaštite, odnosno uslova za korišćenje nepokretnog kulturnog dobra, ovim članom se određuju razlozi za utvrđivanje opštег interesa zbog koga se može izvršiti eksproprijacija, odnosno administrativni prenos nepokretnog kulturnog dobra u državnoj ili društvenoj svojini, s jednog na drugo pravno lice.

Eksproprijacija nepokretnog kulturnog dobra, odnosno administrativni prenos kulturnog dobra obavlja se u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji i odredbama ovog člana. Videti član 13. stav 2. ovog zakona s obrazloženjem.

IX glava

GARANCIJE ZA INOSTRANE IZLOŽBE

Član 122.

Republika Srbija može dati garanciju za eksponate određenih inostranih izložbi koje se prireduju na teritoriji Republike Srbije, koje imaju posebnu kulturnu i umetničku vrednost, ako su ispunjeni uslovi utvrđeni ovim zakonom.

Vlada Republike Srbije određuje za koje će se izložbe dati garancija u smislu stava 1. ovog člana.

Garancija iz stava 1. ovog člana odnosi se na eksponate određenih inostranih izložbi koje imaju posebnu kulturnu i umetničku vrednost i za koje strana država, odnosno sopstvenik uslovjava izlaganje eksponata davanjem garancije.

Garancija se daje i kada bi zbog visoke deklarisane vrednosti eksponata troškovi osiguranja bili izuzetno veliki, a strana država, odnosno sopstvenik eksponata prihvata garanciju umesto osiguranja.

Garancija se daje za vreme od preuzimanja do vraćanja eksponata stranoj državi, odnosno sopstveniku ili drugom ovlašćenom licu.

Član 123.

Garancija iz ovog zakona može se dati pod uslovom da je ustanova zaštite kulturnih dobara, odnosno druga organizacija koja prireduje izložbu (dalje: organizator) obezbedila sledeće organizacione, stručne, tehničke i druge uslove za zaštitu eksponata:

1) neprekidnu fizičku zaštitu eksponata od momenta preuzimanja do momenta vraćanja;

2) objekte i prostorije u kojima se eksponati izlažu obezbedene od svih vrsta rizika koji mogu ugroziti bezbednost izloženih eksponata;

3) održavanje klimatskih uslova koji odgovaraju vrsti eksponata;

4) konzervatore i druge potrebne stručnjake za zaštitu eksponata;

5) odgovarajući sistem signalizacije koji doprinosi bezbednosti eksponata i

6) druge uslove ugovorene sa stranim partnerom.

Ministarstvo nadležno za poslove kulture utvrđuje da li su ispunjeni uslovi iz stava 1. tač. 3), 4), i 6) ovog člana, a ministarstvo nadležno za unutrašnje poslove utvrđuje da li su ispunjeni uslovi iz stava 1. tač. 1), 2) i 5) ovog člana, i to za svaku izložbu za koju se daje garancija.

Član 124.

Garancijom iz člana 122. ovog zakona Republika Srbija obavezuje se da će do iznosa deklarisane vrednosti eksponata, nadoknaditi štetu koja bi nastala u slučaju oštećenja, uništenja ili nestanka eksponata, ako tu štetu ne nadoknadi organizator.

Isprave o garanciji iz ovog zakona izdaje ministarstvo nadležno za poslove finansija.

Član 125.

Za vreme trajanja izložbe ministarstvo nadležno za poslove kulture vrši nadzor u pogledu ispunjavanja uslova iz člana 123. stav 1. tač. 3), 4) i 6) ovog zakona, a ministarstvo nadležno za unutrašnje poslove vrši nadzor u pogledu ispunjavanja uslova iz člana 123. stav 1. tač. 1), 2) i 5) ovog zakona.

Ukoliko se u toku trajanja izložbe ustanovi da nije ispunjen neki od uslova iz člana 123. stav 1. ovog zakona, organ koji je nadležan za ispunjenost tog uslova može narediti zatvaranje izložbe.

U odredbama IX glave uređuje se mogućnost davanja garancije od strane Republike Srbije stranoj državi, odnosno inostranoj ustanovi s kojom se izložba organizuje, kad eksponati te izložbe imaju posebnu kulturnu i umetničku vrednost.

U članu 122. stav 2. Vlada Republike Srbije dobila je ovlašćenje da odredi za koje će se inostrane izložbe dati "državna" garancija.

Svoje ovlašćenje Vlada Republike Srbije ostvaruje na osnovu nalaza ministarstava nadležnih za poslove kulture i unutrašnjih poslova, prema ovlašćenjima datim u odredbi člana 123. stav 2. Ovim ministarstvima utvrđena je obaveza nadzora u pogledu ispunjavanja uslova u toku trajanja izložbe za davanje garancije. Istovremeno je utvrđeno i ovlašćenje tih organa da mogu narediti zatvaranje izložbe ako utvrde da nije ispunjen neki od uslova iz člana 123. ovog zakona.

X glava

NADZOR NAD PRIMENOM ZAKONA

Član 126.

Nadzor nad sprovodenjem ovog zakona obavlja ministarstvo nadležno za poslove kulture.

Ministarstvo nadležno za poslove kulture ovlašćeno je da obavlja nadzor nad sprovodenjem odredaba ovog zakona prvenstveno sa stanovišta mera i uslova za zaštitu i korišćenje kulturnih dobara, propisanim ovim zakonom.

U obavljanju ovog nadzora ministarstvo, odnosno ovlašćeno lice ministarstva, ovlašćeno je da izvrši pregled kulturnog dobra i radova koji se izvode na njima, odnosno njihovoj zaštićenoj okolini.

Treba imati u vidu da su i centralne ustanove zaštite kulturnih dobara prema odredbi člana 79. stav 2. ovlašćene da ostvaruju uvid u stanje kulturnih dobara. Tako se ovim zakonom konstituiše nadzor nad zaštitom i korišćenjem kulturnih dobara od strane najstručnijih ustanova u ovoj oblasti i republičkog organa uprave. Ovo zahteva međusobnu saradnju ovih ustanova i ministarstva nadležnog za poslove kulture.

Ministarstvo nadležno za poslove kulture samo kontroliše ispunjenost propisanih uslova za čuvanje, održavanje i korišćenje kulturnih dobara, odnosno izvođenje radova na njima s obzirom da ono prema odredbi člana 71. stav 3. utvrđuje ispunjenost uslova za početak rada i obavljanje delatnosti ustanova zaštite.

Centralne ustanove zaštite kulturnih dobara ovlašćene su da preduzimaju mere u vezi sa zaštitom i korišćenjem kulturnih dobara. Te mere nemaju upravni karakter, već znače odgovornost tih ustanova za obezbeđivanje odgovarajućih materijalnih, tehničkih i kadrovskih uslova za odgovarajuću zaštitu kulturnih dobara.

Ministarstvo nadležno za poslove kulture ima na raspolažanju i upravne mere kad utvrdi da se radovi na kulturnom dobru izvode bez utvrđenih uslova i bez saglasnosti na projekat i dokumentaciju; obustavi mere tehničke zaštite i druge radove koji se ne izvode u skladu s projektom na koji je data saglasnost; naredi privremene mere u slučaju da preti opasnost da se kulturno dobro uništi, ošteti ili iznese u inostranstvo.

Pored ovih mera, ministarstvo nadležno za poslove kulture obaveštava nadležne ustanove zaštite (centralne) i organe o zapaženim nepravilnostima i traži njihovu intervenciju, a preduzima i druge radnje za koje je ovlašćeno posebnim propisima.

Član 127.

U vršenju nadzora ministarstvo nadležno za poslove kulture ovlašćeno je da:

- 1) pregleda kulturna dobra i radove koji se izvode na njima, odnosno njihovoj zaštićenoj okolini;**
- 2) kontroliše ispunjenost propisanih uslova za čuvanje, održavanje i korišćenje kulturnih dobara, odnosno izvođenje radova na njima;**
- 3) obustavi radove koji se izvode bez utvrđenih uslova i bez saglasnosti na projekat i dokumentaciju, odnosno izvršenje mera tehničke zaštite i drugih radova koji se ne izvode u skladu s projektom na koji je data saglasnost, odnosno aktom koji se odnosi na te radove;**
- 4) nareduje privremene mere u slučaju da preti opasnost da se kulturno dobro uništi, ošteti ili iznese u inostranstvo;**
- 5) obaveštava nadležne ustanove zaštite i organe o zapaženim nepravilnostima na zaštiti i korišćenju kulturnih dobara i traži njihovu intervenciju i**
- 6) preduzima i druge mere i radnje za koje je ovlašćeno posebnim propisima.**

Videti objašnjenje uz član 126.

Član 128.

Ako ovlašćeno lice, prilikom vršenja nadzora ustanovi da propis nije primenjen ili je nepravilno

primjenjen, doneće rešenje kojim će naložiti otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i odrediti rok u kome se one moraju otkloniti.

Žalba na rešenje iz stava 1. ovog člana ne zadržava izvršenje.

Član 129.

Ministarstvo nadležno za poslove kulture privremeno će ustanovi kulture zabraniti obavljanje poslova zaštite kulturnih dobara u čijem obavljanju su utvrđene nepravilnosti a koje nisu otklonjene u utvrđenom roku, dok se te nepravilnosti ne otklone.

Kao krajnju meru zaštite kulturnih dobara ministarstvo nadležno za poslove kulture u obavljanju nadzora može ustanovi zaštite zabraniti obavljanje delatnosti zaštite kulturnih dobara, ako u ostavljenom roku utvrđene nepravilnosti nisu otklonjene. Zabранa se izriče do otklanjanja nepravilnosti, a to znači da je ustanova zaštite dužna da pribavi akt od ministarstva nadležnog za poslove kulture da ispunjava uslove za obavljanje delatnosti ustanove zaštite za određenu vrstu kulturnih dobara (član 71. stav 3.).

Ovlašćenja ministarstva iz ovog člana odnose se i na muzeje u sastavu i arhivska odeljenja (vidi čl. 96. i 97).

XI glava

KAZNENE ODREDBE

Član 130.

Novčanom kaznom od 1.000 do 10.000 novih dinara kazniće se za prekršaj ustanova, preduzeće, druga organizacija i drugo pravno lice:

- 1) ako neodgovarajućom zaštitom ili neodgovarajućom organizacijom radova doprinese oštećenju ili uništenju kulturnog dobra (član 7. ovog zakona);**
- 2) ako ošteći ili uništi dobro koje uživa prethodnu zaštitu (član 7. ovog zakona);**
- 3) ako o izvršenom evidentiranju nepokretnosti koja uživa prethodnu zaštitu ne obavesti u roku od 30 dana sopstvenika, kao i opštinu (član 29. ovog zakona);**
- 4) ako ne čuva i ne održava kulturno dobro i ne sprovodi utvrđene mere zaštite (član 31. stav 1. tačka 1) ovog zakona;**
- 5) ako neodložno ne obavesti ustanovu zaštite o svim pravnim i fizičkim promenama nastalim u vezi s kulturnim dobrom (član 31. stav 1. tačka 2) ovog zakona;**
- 6) ako ne dozvoli naučna i stručna istraživanja, tehnička i druga snimanja kao i izvođenje tehničkih mera zaštite na kulturnom dobru, u skladu s odredbama ovog zakona (član 31. stav 1. tačka 3) ovog zakona;**
- 7) ako ne obezbedi dostupnost kulturnog dobra javnosti (član 31. stav 1. tačka 4) ovog zakona;**
- 8) ako postupi protivno odredbama člana 32. ovog zakona;**
- 9) ako ne ustupi kulturno dobro radi izlaganja na značajnim povremenim izložbama i izložbama organizovanim na osnovu ugovora o međunarodnoj kulturnoj saradnji (član 35. stav 1. ovog zakona);**
- 10) ako se ustupljeno kulturno dobro ne vrati u roku od šest meseci od dana preuzimanja kulturnog dobra radi izlaganja na izložbama (član 35. stav 2. ovog zakona);**
- 11) ako ne prijavi dobro koje uživa prethodnu zaštitu nadležnoj ustanovi zaštite ili ne dostavi podatke koje ona bude tražila (član 36. tačka 1) ovog zakona;**
- 12) ako ne dopusti ustanovi zaštite pregled dobra i uzimanje potrebnih podataka za dokumentaciju o njemu (član 36. tačka 3) ovog zakona;**
- 13) ako se ne upozna s uslovima za preduzimanje mera tehničke zaštite i ne pribavi saglasnost odgovarajuće ustanove zaštite (član 36. tačka 4) ovog zakona;**
- 14) ako ne dostavi određeni broj primeraka svake publikacije koju je izdao (član 42. stav 1. ovog zakona);**
- 15) ako ne čuva publikacije u skladu s članom 42. stav 6. ovog zakona;**
- 16) ako svakog poslednjeg dana u mesecu ne dostavi izveštaj o svim štampanim stvarima u toku tog meseca Narodnoj biblioteci Srbije (član 44. ovog zakona);**
- 17) ako ne predaje jednu neiskorišćenu kopiju svakog proizvedenog filma s odgovarajućom dokumentacijom, odnosno najbolju kopiju svakog uvezenog filma za javno prikazivanje (član 46. st. 1, 2. i 3. ovog zakona);**
- 18) ako izvodi nedozvoljene rade na zaštićenoj okolini nepokretnog kulturnog dobra (član 54. stav 1. tačka 5) ovog zakona;**
- 19) ako ne dostavi podatke u roku od 30 dana od dana upisa kulturnog dobra u registar (član 61. stav 3. ovog zakona);**
- 20) ako iznese ili izveze u inostranstvo dobro koje uživa prethodnu zaštitu bez saglasnosti nadležne ustanove (član 80. stav 2. i član 83. stav 3. ovog zakona);**
- 21) ako ne obezbedi stalni nadzor pokretnih kulturnih dobara od strane za to osposobljenih radnika u**

prostorijama gde se stalno čuvaju i izlažu, odnosno privremeno izlažu, kao i ako ne obezbedi pokretna kulturna dobra od požara i fizičko-hemijskih i bioloških uzročnika oštećenja i neovlašćenog otuđenja (član 87. st. 1. i 2. ovog zakona);

22) ako izloži pokretna kulturna dobra koja nisu kategorisana, stručno obrađena i upisana u registar kulturnih dobara (član 88. ovog zakona);

23) ako izloži kulturna dobra koja se ne mogu izlagati van ustanove zaštite (član 89. ovog zakona);

24) ako postupi protivno odredbi člana 92. ovog zakona;

25) ako preduzima mere tehničke zaštite ili izvodi druge radove na nepokretnom kulturnom dobru protivno odredbama čl. 99. i 102. ovog zakona;

26) ako u roku od sedam dana ne obavesti Republički zavod za zaštitu spomenika kulture o utvrđenim uslovima za preduzimanje mera tehničke zaštite i drugih radova na nepokretnim kulturnim dobrima i kulturnim dobrima od velikog značaja (član 100. stav 2. ovog zakona);

27) ako u roku od sedam dana ne obavesti Republički zavod za zaštitu spomenika kulture o dатој saglasnosti na projekte i dokumentaciju za izvođenje radova na nepokretnim kulturnim dobrima i kulturnim dobrima od velikog značaja (član 100. stav 2. ovog zakona);

28) ako ne obustavi, odnosno privremeno ne obustavi izvođenje radova prema aktu o zabrani izvođenja radova (član 103. st. 1. i 2. ovog zakona);

29) ako u roku od 15 dana od dana završetka radova na kulturnom dobru o tome ne obavesti nadležni zavod (član 105. stav 1. ovog zakona);

31) ako ne prekine izvođenje građevinskih i drugih radova i ne obavesti nadležni zavod za zaštitu spomenika kulture o arheološkom nalazištu ili arheološkim predmetima, odnosno ako ne preduzme mere da se nalaz ne uništi i ne ošteći i da se sačuva na mestu i u položaju u kome je otkriven (član 109. stav 1. ovog zakona);

32) ako investitor ne obezbedi sredstva za istraživanje, zaštitu, čuvanje i izlaganje dobra koje uživa prethodnu zaštitu koje se otkrije prilikom izvođenja radova na investicionom objektu, do predaje tog dobra ovlašćenoj ustanovi zaštite (član 110. ovog zakona);

33) ako izvodi mere tehničke zaštite protivno propisanim uslovima i načinu preduzimanja mera tehničke zaštite (član 111. ovog zakona).

Kaznom zatvora do 60 dana, odnosno novčanom kaznom od 100 do 1.000 novih dinara kazniće se za prekršaj iz stava 1. ovog člana sopstvenik kulturnog dobra, a odgovorno lice u ustanovi i drugom pravnom licu novčanom kaznom od 100 do 1.000 novih dinara.

Član 131.

Novčanom kaznom od 900 do 9.000 novih dinara kazniće se za prekršaj ustanova, preduzeće i drugo pravno lice u čijem radu nastaje registraturski materijal:

1) ako ne vodi osnovnu evidenciju, ne označava i ne datira registraturski materijal (član 37. stav 1. tačka 1) ovog zakona);

2) ako ne čuva registraturski materijal u sređenom i bezbednom stanju (član 37. stav 1. tačka 2) ovog zakona;

3) ako ne klasifikuje i ne arhivira registraturski materijal (član 37. stav 1. tačka 3) ovog zakona);

4) ako u predviđenom roku ne vrši odabiranje arhivske grade i izlučivanje bezvrednog registraturskog materijala (član 37. stav 1. tačka 4) ovog zakona);

5) ako uništi izlučeni bezvredni registraturski materijal bez pismenog odobrenja nadležnog arhiva (član 37. stav 2. ovog zakona);

6) ako ne utvrdi način evidentiranja registraturskog materijala, njegovog čuvanja, klasifikacije i arhiviranja, ako ne utvrdi liste kategorija registraturskog materijala s rokovima čuvanja, odnosno ako ne utvrdi način zaštite i korišćenja podataka i dokumenata nastalih u procesu automatske obrade podataka (član 38. ovog zakona).

Novčanom kaznom od 90 do 900 novih dinara kazniće se za prekršaj iz stava 1. ovog člana i odgovorno lice u ustanovi i drugom pravnom licu.

Član 132.

Novčanom kaznom od 800 do 8.000 novih dinara kazniće se za prekršaj ustanova:

1) ako ne sproveđe mere zaštite i ne obezbedi arheološko nalazište i nalaz (član 113. stav 2. ovog zakona);

2) ako ne vodi dnevnik radova i drugu dokumentaciju o tim radovima (član 115. stav 1. ovog zakona);

3) ako ne predaje izveštaj u skladu s članom 116. stav 1. ovog zakona;

4) ako zadrži pokretne arheološke nalaze koje pronade prilikom arheoloških iskopavanja duže od godinu dana (član 117. stav 1. ovog zakona);

5) ako u roku od jedne godine ne predaje primerak dokumentacije organu koji je izdao odobrenje za arheološko iskopavanje (član 117. stav 2. ovog zakona).

Novčanom kaznom od 80 do 800 novih dinara kazniće se za prekršaj iz stava 1. ovog člana i stručno lice koje vrši arheološka iskopavanja, kao i odgovorno lice u ustanovi koja vrši arheološka iskopavanja.

Član 133.

Novčanom kaznom od 700 do 7.000 novih dinara kazniće se za prekršaj ustanova, odnosno preduzeće ako naziv, ime i lik kulturnog dobra koristi u komercijalne svrhe bez odobrenja (član 73. ovog zakona).

Novčanom kaznom od 70 do 700 novih dinara kazniće se za prekršaj iz stava 1. ovog člana i odgovorno lice u ustanovi, odnosno preduzeću.

Član 134.

Kaznom zatvora od 30 dana, odnosno novčanom kaznom od 100 do 1.000 novih dinara kazniće se za prekršaj lice koje van organizovanog istraživanja, iskopa iz zemlje, odnosno izvadi iz vode dobro koje uživa prethodnu zaštitu, ako u roku od 24 sata ne obavesti ustanovu zaštite i organ unutrašnjih poslova (član 28. stav 1. ovog zakona).

XII glava

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 135.

Kulturna dobra stavljeni pod zaštitu po propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ovog zakona ostaju pod zaštitom po odredbama ovog zakona.

Ustanove zaštite dužne su da u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona predlože dopunu odluke o proglašenju nepokretnog kulturnog dobra koja će sadržati granice zaštićene okoline s merama njihove zaštite za kulturna dobra za koja to nije učinjeno.

Za evidentirane nepokretnosti koje uživaju prethodnu zaštitu za koje, danom stupanja na snagu ovog zakona, nije utvrđeno da imaju spomenička svojstva, ustanove zaštite dužne su da, u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona, utvrde da li evidentirane nepokretnosti imaju spomenička svojstva i da u tom roku predlože utvrđivanje ovih nepokretnosti za kulturna dobra.

Kulturna dobra koja su bila proglašena, odnosno utvrđena po zakonima koji su važili do dana stupanja na snagu ovog zakona (stupio na snagu 30. decembra 1994. godine) ostaju kao takva pod zaštitom po odredbama ovog zakona.

Odredbama st. 2. i 3. ovog člana obavezuju se ustanove zaštite da dovrše postupak koji su inače bile dužne da obave i po dosadašnjim propisima i to posebno u pogledu utvrđivanja granica zaštićene okoline, s merama njihove zaštite ako to već nije učinjeno i da iz grupe evidentiranih nepokretnosti koje uživaju prethodnu zaštitu utvrde da li te nepokretnosti imaju spomenička svojstva i u tom roku predlože utvrđivanje ovih nepokretnosti za kulturna dobra.

Iz ovih obaveza ustanova zaštite proističe njihova odgovornost za slučaj da se ti poslovi ne dovrše. Međutim, ti poslovi moći će da se obave i po isteku ovog roka.

Ovim odredbama pruža se, zapravo, mogućnost ustanovama zaštite da poslove koje su već bile dužne da obave, obave u utvrđenom roku.

Član 136.

Ustanove zaštite dužne su da usklade svoju organizaciju i usklade svoje akte s odredbama ovog zakona, u roku od šest meseci od dana njegovog stupanja na snagu.

Ovim zakonom nije promenjen status, položaj, struktura organa i organizacija ustanova zaštite, osim što je kod ustanova koje obavljaju zaštitu umetničko-istorijskih dela i kod dosadašnjih pokrajinskih ustanova zaštite došlo do promene poslova. Te ustanove dužne su da usklade svoje akte (delatnost) i organizaciju s poslovima koji im pripadaju u skladu s odredbama ovog zakona. Kako ovo nije složen posao, za njegovo izvršavanje dat je rok od samo šest meseci od stupanja ovog zakona na snagu.

Član 137.

Organji, organizacije i ustanove iz člana 38. ovog zakona dužni su da u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, donesu listu kategorija registraturskog materijala s rokovima čuvanja.

Državni organi i organizacije, organi jedinica teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, ustanove, preduzeća i druga pravna lica imaju obavezu da u roku od godinu dana od stupanja ovog zakona na snagu, donesu listu kategorija registraturskog materijala s rokovima čuvanja.

Član 138.

Radnici koji do dana stupanja na snagu ovog zakona rade u ustanovama zaštite i položili su stručni

ispit u skladu s propisima koji su do tada važili, mogu obavljati poslove zaštite i korišćenja kulturnih dobara.

Ovom odredbom utvrđuje se važnost svih stručnih ispita koje su zaposleni u ustanovama zaštite položili do stupanja na snagu ovog zakona (30. decembar 1994. godine).

Niko nema pravo da od zaposlenih u ustanovama zaštite traži da polažu stručni ispit u skladu s odredbama ovog zakona ako su položili stručni ispit po ranijim propisima.

Član 139.

Radnik koji na dan stupanja na snagu ovog zakona radi na poslovima zaštite kulturnih dobara, a nema položen stručni ispit, može da obavlja poslove zaštite kulturnih dobara najduže godinu dana od dana stupanja na snagu propisa o programu za polaganje stručnih ispita u skladu s ovim zakonom.

Ustanova zaštite može na zahtev radnika da produži rok za polaganje stručnog ispita iz opravdanih razloga (bolest, vojna vežba, i sl.) najduže za godinu dana od dana prestanka razloga zbog kojih je stručni ispit odložen.

Zaposleni u ustanovama zaštite koji nemaju položen stručni ispit i ne rade duže od 10 godina na poslovima zaštite kulturnih dobara, odnosno nemaju 20 godina radnog staža ili nisu stekli naučni stepen doktora nauka ili akademski stepen magistra iz oblasti zaštite kulturnih dobara, mogu da obavljaju poslove zaštite kulturnih dobara najduže godinu dana od dana stupanja na snagu propisa za polaganje stručnih ispita u skladu s ovim zakonom.

Pravilnik o programu stručnog ispita u delatnosti zaštite kulturnih dobara i načinu njegovog polaganja objavljen je u "Službenom glasniku RS", broj 11/96 i stupio je na snagu 22. marta 1996. godine. To znači da do dana 22. marta 1997. godine zaposleni iz člana 139. Zakona, mogu obavljati poslove u ustanovama zaštite. Istekom ovog roka, ukoliko ne polože stručni ispit, gube pravo na obavljanje poslova u ustanovi zaštite.

Po proteku ovog roka zaposleni u ustanovama zaštite koji nisu položili stručni ispit i nemaju odgovarajući staž, odnosno nisu stekli stepen doktora nauka ili magistra u ovoj oblasti, ne ispunjavaju uslove za dalji rad na zaštiti kulturnih dobara, pa im po sili zakona, istekom toga roka, prestaje radni odnos. O tome odgovorno lice mora doneti rešenje.

Na zahtev radnika ustanova zaštite može da produži rok za polaganje stručnog ispita iz opravdanih razloga, ali ne duže od godinu dana od dana prestanka razloga zbog kojih je stručni ispit odložen.

Član 140.

Radnik koji na dan stupanja na snagu ovog zakona radi duže od 10 godina na poslovima zaštite kulturnih dobara, odnosno koji je stekao naučni stepen doktora nauka ili akademski stepen magistra iz oblasti zaštite kulturnih dobara, odnosno koji ima više od 20 godina radnog staža, a zatekao se na dan stupanja na snagu ovog zakona na obavljanju tih poslova, a nema položen stručni ispit, može i dalje da obavlja ove poslove.

Videti objašnjenje uz član 139.

Ovim članom utvrđuju se kriterijumi koji objektivno zamenjuju polaganje stručnog ispita i omogućavaju zaposlenima u ustanovama zaštite da nastave rad bez položenog stručnog ispita.

Činjenice koje se odnose na određena lica zaposlena u ustanovama zaštite utvrđuje ustanova zaštite i za svakog takvog zaposlenog donosi rešenje kojim utvrđuje postojanje činjenica koje zamenjuju položen stručni ispit.

Član 141.

Muzeji koji su do dana stupanja na snagu ovog zakona vodili centralne registre za pojedine vrste umetničko-istorijskih dela, dužni su da u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona dostave podatke za centralni registar Narodnom muzeju u Beogradu.

Narodni muzej u Beogradu kao centralna ustanova zaštite za umetničko-istorijska dela u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona preuzeće od Muzeja primenjene umetnosti, Muzeja savremene umetnosti, Etnografskog muzeja, Istoriskog muzeja Srbije i Prirodnjačkog muzeja u Beogradu vođenje centralnog registra za umetničko-istorijska dela. Pomenuti muzeji dužni su da do 30. decembra 1995. godine dostave odgovarajuće podatke Narodnom muzeju za vođenje centralnog registra za umetničko-istorijska dela.

Za nepoštovanje ovog roka nisu predviđene sankcije. Međutim, ovo ne isključuje odgovornost direktora i drugih lica za povredu radnih obaveza u tim ustanovama.

Član 142.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe:

- 1) **Zakon o kulturnim dobrima ("Službeni glasnik SRS", broj 6/90);**
- 2) **Zakon o garanciji za eksponate određenih inostranih izložbi koje imaju posebnu kulturnu i umetničku vrednost ("Službeni glasnik SRS", broj 6/77);**

3) Član 25. Zakona o valorizovanju novčanih kazni za prekršaje iz republičkih zakona ("Službeni glasnik RS", br. 53/93 i 67/93);

4) Član 19. Zakona o izmenama zakona kojima su određene novčane kazne za privredne prestupe i prekršaje ("Službeni glasnik RS", broj 48/94).

Do donošenja propisa na osnovu ovog zakona primenjivaće se propisi doneti na osnovu zakona iz stava 1. ovog člana, osim odredaba koje su u suprotnosti s ovim zakonom.

Član 143.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".
